

VIII. ÉVFOLYAM
3. SZÁM
ROMA LAP
2000. MÁRCIUS
ÁRA: 98 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Konferencia 2000

A Gyomaendrődi Cigány Kisebbségi Önkormányzat kétnapos konferenciát szervezett megyei cigány kisebbségi vezetők és a cigánysággal kapcsolatot tartó intézmények vezetői részére. A konferencia időpontja: 2000. február 18-19-e volt. A konferenciát **Dr. Dávid Imre**, a település polgármestere nyitotta meg és id. **Dógi János**, a helyi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke vezette le.

Meghívott előadók voltak (alfabetikus sorrendben):

– **Dr. Farkas Gabriella** (Magyarországi Cigányokért Közalapítvány, Budapest)

– **Farkas László** (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest)

– **Hevesi József** (nemzetiségi szakfőtanácsos Békéscsaba)

– **Kovács Árpádné** (Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Budapest)

– **Tóth Mihály** (Békés Megyei Pedagógiai Intézet Békéscsaba)

– **Dr. Varjú Gabriella** (Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Budapest)

A konferencia témái:

– A cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítása

– Felzárkóztatásuk az oktatásban, kultúrájuk megőrzése

– A kisebbségi törvény módosításának alapelvei

– A kisebbségi önkormányzatok hatásköre, feladatai

– A Magyarországon élő cigányság társadalmi integrációját segítő közalapítványok, alapítványok tevékenységei

A konferenciát a szervezők rendkívül sikeresnek minősítik, hiszen a 42 főre tervezett program maximális létszámmal zajlott. A résztvevők nagyon aktívak voltak. Rendkívül nagy érdeklődés mutatkozott a kisebbségek vezetői és a helyi intézményvezetők részéről.

Uhrin Pálné
közösségfejlesztő

Címlapon: Csabai István felvétele

ROMA LAP

Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány
5008 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/Fax: 56/372-269

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő: Arabeszk 3 Bt.

Munkatársak: Botosné Kótvé Lilla,
Bubáné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,
Pálfi Elvira, Rácz Lajos

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

REPRO STÚDIÓ Nyomdaiipari Egyéni Cég

ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Enciklopédia

Boross Jolán

Opera- és dalénekesnő. Zombán született. A Zeneakadémia ének tanszakán 1943-ban kapott diplomát. Utána a Szegedi Operatársulat tagja lett, ahol Carmen címszerepében, az Álarcosbál Amélia és a Cigánybáró Cipra szerepében aratott sikereket. Ez utóbbi szerepét Szegeden 50 alkalommal alakította, majd mint vendég az Operaházban is eljátszotta. Az Országos Filharmónia 1958-tól kezdve évenként megrendezte önálló dalestjét. Műsorain, a preklasszikusoktól a Bartók- és Kodály dalokig, a műfaj színe-java elhangzott. A

dalesteken rendszerint **dr. Arató Pál** zongorakísérete mellett énekelt. A Bartók-teremben 1959. április 6-án elhangzott A magyar dal virágos kertje című műsorban **Palló Imre**, **Szendrey-Karper László** és **Lukács István** is szerepelt. Egy évvel később a Zeneakadémián Madár vígan dalolva címen megtartott **Dankó Pista**-emlékestén lépett fel. Boross Jolán mint népdal- és nótaénekesnő 1941 óta szerepel a rádióban, számos alkalommal énekelt a televízióban is. Több hangfelvétele és egy nagylemeze készült.

Kiszin Miklós (1920–1989)

Nagybögös. Battonyán született, majd tanulmányai elvégzése után több szegedi zenekarban működött. A II. Világháborúban orosz hadifogságba esett, (Breznica) ahonnan csak 1948-ban tért haza. Az

Országos Szórakoztató Központ szegedi kirendeltségét vezette. Fia Miklós a szegedi Molnár Dixilend nagybögöse, gimnáziumi tanár.

(Csemer Géza: Habiszti)

Rácz Lajos

Születésnap i köszöntő

Farkas Kálmánhoz

*Hetven lépcső vezet
a gondolat-piramishoz,
hogy áldozzon tenéked,
ki voltál állhatatos.*

*Tenyeredben hoztál parazsat,
hogy cigány öntudatunk
mérhető legyen, mint a lázunk.
Hoztál sarat és aranyat,*

*s megannyi fényt
és hulló csillagokat...
sebesült reményt,
elfáradt sikolyokat...*

*Ott vagy te, ahol a lét
vitázik jogos jussáért,
mert itt az ember a tét,
akit megvetnek színéért.*

*A szavak ostora, oly
sokszor végigszántotta
tűrésre nevelt arcod -
arra tanította,*

*hogy gőg és büszkeség
toronyait lerombolják,
mert egy napon a bölcsesség
megmutatja hatalmát.*

*Hetven lépcső: hetven
év, hét versszak,
hogy méltasson TÉGED
a FÁKLYA-PILLANAT.*

Farkas Oszkár

Keresztút

Farkas Kálmán 70. születésnapjára

*Hársfák alatt sem járhattál hosszan,
akác jutott meg eper.
Mászta d éhesen, mezítlá bosan,
mindegy volt fehér, vagy kese.*

*Kiülhetsz a balzsamos fűbe:
jött-mentnek ég a hazája,
honvágya: szekérderék,
gondját az Isten vigyázza.*

*Kiülhetsz a melegs zívű rétre,
- hisz szabad vagy - óh, Európa!
hazát is álmodhatsz magadnak,
s bográcsod hig levesében,
fekete arcod felragyoghat.*

*Ki egy szelet kenyérrel útra kel,
szemében világokat terel,
jól tudja: nincs megváltó kegyelem,
nem védi semmi isten.*

Viták és remények

Szociális lakások épülnek Szikszón

A szikrázó napsütés ellenére hűvös van még, amikor a februárvégi koradélelőttben megállunk a szikszói polgármesteri hivatal előtt. Szociális lakások alapkövetételére vagyunk hivatalosak, s itt lesz a gyülekező a kissé fontoskodó elnevezésű eseményre.

A városházán a magas, fehér ajtókon többnyire nincsenek névtáblák, amelyek eligazítának bennünket. Találomra kopogunk az egyik emeleten.

A fogadtatás szikrázóan hűvös. Nem tudok másra gondolni, mint hogy e hűvösség a „cigányügyben” járó újságíróknak szól. A polgármester sehol, az aljegyző se igen tud útba igazítani. Kérem, hogy adják meg a kisebbségi önkormányzat elnökének a telefonszámát. Nem tudják, állítólag nincs neki. Irodája csak van, talán

érkeznek. Kik, kérdem. Hát a Lakatos Oszkárék.

Lent várakozunk az előtérben, közben ugyanis összeverődnek a helyi kisebbségi önkormányzat tagjai. Kiderül, tavaly volt még irodájuk, de megemelkedett a bérleti díj, inkább feladták. Varga azt mondja, az utcán tartja a fogadóórát. Igaz, az ő lakásán is ki lehetett volna nevezni egy szobát erre a célra, de a többiek leszavazták, hogy túl messze van a teleptől, sőt a mindennapos forgalomból is kiesik, oda úgysem menének a cigányok. Ha viszont magasabb vendégek érkeznek, mint most, amikor az országos önkormányzat alelnökeit is várják, egy emeleti termet engednek át nekik a hivatalban.

Amikor ideérünk a beszédben, kis csapat érkezik, többek között Lakatos Oszkár országos alelnök és Földesi György, az OCO által 1996-ban létrehozott Szociális Építő Közhasznú Társaság szervezési igazgatója. Fölmegyünk az emeletre, érkeznek még mások is, rövidesen tizegy-

A hatezernégyszáz lelkes Szikszón úgy hétszázötven cigány él. A Lenin Kohászati Művek, a Diósgyőri Gépgyár megszűnése után a környéken nagyon megcsappant a munkalehetőség. A településen az állástalanok aránya huszonhárom-huszonnyolc százalék között mozog. A cigányok helyzete, itt sem jobb, mint másutt, ők kerültek először utcára, s ők kapnak utoljára munkát. A segélyezettek zömét is ők alkotják. Ami most a kedélyeket zaklatja Szikszón, nem más, mint egy pályázat elnyerése. Földesi Györgytől megtudjuk, hogy a Szociális és Családügyi Minisztérium megpályáztatott negyvenkét millió forintot, amiből huszonhatot Nyíregyháza nyert el a megyei cigány önkormányzattal karöltve, tizenhatot pedig a Szociális Építő Kht. Szikszóra közmunkaprogram keretében közel ötmillió juthat, méghozzá a hamarosan felépülő szociális lakásokhoz kapcsolódó infrastruktúra kiépítésére. (A települési önkormányzat ehhez felajánlott tizennégy ingyenfelvételt, s további néhányat még beígért.) Az elnyert pénzből, amihez a város is hozzátesz valamennyit, járda épül, ivóvizet vezetnek be belőle, vízelvezető árkokat ásnak, illetve meg akarják szüntetni a helyszínen lévő szemétteltelepet. Harminc ember, kilencven-kilencvenöt százalékból cigány ember néhány hónapos foglalkoztatását oldanák meg ezzel.

Igaz, a bér nem sok, a huszonnyolc segéd munkásnak mindössze huszonnyolcezer bruttó jut majd fejenként, a két irányítónak harminchatezer. Az emberek nem tolongtak közmunkára, hisz tavasztól aki teheti, eljár napszámba, s úgy, fekete-munkából igyekszik biztosítani családjá megélhetését. S a legnagyobb gond, ami nyilvánvalóan politikai színezetű, az, hogy nem egyeznek a munkavezetők személyében.

A helyi cigány önkormányzat többsége Lungo Dromos, van viszont köztük egy független, Molnár Károly, aki ráadásul közhasznú munkából közalkalmazottá emelkedett, s a családsegítő szolgálat munkatársaként kapja a fizetést. A pályázat megvalósítója a települési önkormányzat, az viszont megbízta a családsegítő szolgálatot a közmunkaprogram szervezésével, lebonyolításával, a munkáltatói jogokat a polgármester gyakorolja. Az egyik munkavezetőnek a cigány kisebbségi önkormányzat családsegítőként dolgozó tagjának tizenkilencéves gyermekét bízták meg. Ezt a többi tag nehezményezi, összefonódásokról beszélnek. A szolgálat vezetője, Üveges Ber-

Vita vagy tanácskozás.

Középen: Varga Sándor, mellette Molnár László, a leendő brigádvezető, jobbszélen Lakatos Oszkár

éppen itt a hivatalban, próbálkozom tovább, de meglepetésemre, az sincs. Aztán nagynehezen kiderül, hogy az elnök, Varga Sándor, egy szürke szemű cigány férfi két szobával arrébb éppen izgatottan telefonál. Majd a kagylót letéve, mintegy köszönés helyett feszült örömmel jelenti, hogy elindultak Kisvárdáról, és hamarosan meg-

néhányan készülünk kimenni az alapkövetételre, de még csak körbeüljük a nagyszalt. Lakatos a polgármestert hiányolja, miért nincs itt, amikor a szikszói cigányságot jelentősen érintő beruházás indító protokollja készül, aztán szó esik, egyre indulatosabb szavak, másról is.

Itt is emberek élnek

talán úgy érvel, hogy a fiatalembernek megvan a szakképzettsége, márpedig városukban ez idáig hagyomány volt, hogy az irányítói posztokra szakmunkást tettek.

Lakatos Oszkár viszont ragaszkodik ahhoz, hogy az egyik munkavezetőt a kisebbségi önkormányzat nevezze meg. Addig nem megyünk el, míg erről kompromisszum nem születik, mondja. A szakmai irányítás legyen a települési önkormányzat kezében, ám a másik csoportvezető a helyi kisebbségi önkormányzat tagjai közül kerüljön ki. Egyrészt, hogy legyen számonkérhető ember, de azért is, hogy akik tesznek a közért, kapjanak lehetőséget egy munkára, amely egyben a megmérettetésüket is jelenti, hogy mennyire tekintélyes vezetői az adott közösségnek. A súlytalan kisebbségi önkormányzatok ugyanis elvesznek, de akkor elvesz a cigányság is.

Egy név hiányzik a listáról, Molnár Károly javaslatot is tesz rá, hogy fia csoportvezető megbízását vonják vissza, legyen ő egyszerű munkás, és nevezzék ki helyette Molnár Lászlót, a helyi cigány önkormányzat alelnökét. Varga Sándornak kellene a jelölést megtennie, ám a vita továbbgyűrűzik egészen addig, míg ki nem derül, hogy őt, Vargát, nem látná szívesen Lakatos Oszkár sem brigádvezetőként, ne vegye el a helyet más cigány embertől, ráadásul leszázalékolt, így nem is kaphatná meg a közmunkát.

A cigány önkormányzat tagjai visszavonulnak öt percre jelöltet állítani, a döntést sokan előre borítékolják, s úgy is lesz: Molnár Lászlót nevezik meg brigádvezetőként. Megkönnyebbülés, jegyzőkönyv, garanciakérés, s két óra heves vita után indulhatunk a telepre.

Balogh Pál, szabolcs-szatmári roma vállalkozó is bekapcsolódott a szociális lakásépítési programba. Mivel ezeknek az embereknek saját anyagi erejük nemigen van, az előírt önerőt munkára próbálják

átváltani, vagyis a leendő tulajdonosok munkáját forintosítják. Balogh az elmúlt időszakban közel száz lakást építtetett, csak lakhelyén Demecseren harmincat. A kisvárdai Lakatos István (hasonló vállalkozása van mint Balognak) azt mondja, ő indította el itt ezt a programot, amikor Varga Lakatos Oszkárón keresztül megkereste. Már többször járt a helyszínen, a lakások tervei készen vannak, hamarosan, még márciusban elkezdődik az építkezés. Tizennégy lakásba már az idén beköltözhetnek, de úgy tűnik, a polgármester újabb ingyentelkeket bocsát a rászorulóknak rendelkezésére.

Hat-nyolc, többségében nyugati kocsi-val kanyarodunk be a cigánytelepre. Persze, hogy összefutnak az emberek. Molnár László (nem azonos a megválasztott brigádvezetővel) és felesége Ferenczi Zsuzsanna azt panaszkolja, hogy ők kimaradtak a programból, holott már nekik is három gyerekük van, igaz, amikor összeírták a jelentkezőket, még a kisebbik csak útban volt. Persze, protekciót kiabálnak, hogy jobban is össze lehetett volna válogatni a kezdő tizennégyet.

– Mi például albrétben lakunk, de olyanok is vannak, akik putriban – mondja az asszony.

Mint például pár utcával arrébb Poczok Barnabásék. Szoba konyhás, pici ház, de a falai nagyon felvizesedtek, s nagyon megdőltek. A fiatalok vették a házat, ahol most két kisgyerekükkel, egyik három, másik fél éves, élnek. Csak gyes van, meg családi pótlék. Munka nem kerül a hegesztői szakmához, remény se sok a mindennapokhoz. Poczok különben nem cigány, csak a felesége félig.

– *Mi lesz, ha összedől a ház?*

– Semmi, akkor se segít rajtunk senki - feleli Poczokné Zsolnai Mária. – A szüleink ugyanolyan szegények, mint mi.

– *Úgy értem, ha a gyerekekre rászakad a mennyezet. Bármikor megtörténhet.*

Nincs válasz, nem is igen lehet. Talán nem is fogják fel a kérdést, nem mintha nem lennének képesek rá, hanem mert örökös veszélyben eltompul a veszély-tudat.

– Meg akarjuk igényelni, – mondja a nő – a szocpol kedvezményt. A Híradóban hallottam, hogy két gyerek után is adnak egymillió-kétszázezret, és állítólag vásárolni is lehet belőle, nemcsak építeni. De azt is beszélték, hogy öt évnél nem régebbi házat. – De még nem tudjuk pontosan, jövő héten érdeklődünk majd az önkormányzatnál – szól közbe a férj.

– *Három vagy öt év múlva, hogy képzelik az életüket?*

– Itt semmit nem lehet remélni – mondja Poczokné. Jó lenne egy rendes ház, de nem itt, hanem fönt a városban. Dehát miből. Ha adnának szocpolt, ahhoz többszáz ezer készpénzt kellene felmutatni, viszont a havi összbevételeink negyvenezer forint. Ráadásul a gyerekgondozási segítyt csekkben adja ki az önkormányzat, s csak olyan boltban lehet levásárolni, ahol egy kiló liszt hetven forint.

*Poczok Barnabás
Fotó: Szabó Attila*

Amikor Poczokéktól kimegyünk, vagy húszan várnak bennünket kint. Az érdeklődés az újságírónak szól, nyilván ritkán fordul meg ilyen szerzemény a telepen. Most viszont el lehet mondani mindent. Késérőséget, panaszt, mindent. Szó esik a nyári viharról, az összedőlt putrikról, a szerintük igazságtalanul osztott segélyekről, gyerekekről, a nem soká épülni kezdő lakásokról, hogy ki került be a tizennégybe, mért, miért nem, lesz-e folytatás.

Lehet, nem tizennégy, de száztizennégy lakás is kevés lenne ide. S mi lesz, ha felépülnek a lakások. Akkor nyilván szép, nagy lakásokban élnek majd a szikszói cigányok, ugyanolyan szegényen, mint eddig. Illetve mégsem. Mert legalább lesz a fejük fölött rendes fedél. S ez sem kevés.

J.Gy.

„A pálya-rangidős”

Farkas Kálmán köszöntése

A fenti címet adtam annak az esszémnek, amit „Menet közben” című kötetemben írtam róla. Ő a legrégebb és legnagyobb gyakorlattal rendelkező hívatásos újságíró, valamennyi cigány kolléga közül. Első a hazai roma sajtó történetében. A „hívatásos” szakmai értékjelzés itt egybe esik az elhivatottsággal. Amikor öt születésnapján köszöntjük, aligha lehet elmulasztanunk azt, hogy feltegyük a kérdést, honnan milyen forrásból származik ez az igazi elhivatottság, a nehézségeket, próbátételeket legyűrő dinamikus életakarát? Azt hiszem, ennek nyitját akkor leljük meg, éppen most Farkas Kálmán 70. születésnapján, ha emlékezünk arra az Anyára, aki a világra hozta őt.

Lakatos Menyhért nagyon szép írásából idézek: „Abban a mindentől elzárt és mindenki által lenézett világban nem volt szokás másról álmodni, mint a máról, mert a holnap mindig olyan távolinak tűnt, hogy türelmét szegte az alig éhes embernek is. Ám nincsen olyan konzervatív közösség, amelyik meg ne szülné a maga álmodozóját, másként gondolkodóját. A kis töpörödött cigányasszony, akit a nagyságos urak tiszta Marinak hívták, mert úgy mosni és olyan szépen vasalni senki nem tudott mint Mari néni. Ritkaságszámba ment ez cigányéknál. Olyan is kevés akadt a cigánysoron, aki fogadalmat tesz a Boldogságos Szűz Máriának, hogy fiából tanult embert csinál, ha a Szent Anya is segítségére lesz. Mindkét anya beváltotta az ígérését. Farkas Kálmánnak már csak tanulni kellett. És hogy se Ökrös Mari, se a Boldogságos Szűz Anya ne csalódjon benne, elviselt minden megpróbáltatást, amit egy cigánysorról jöttek el kellett viselnie...”

Igen, keserves nélkülözések, kemény próbátételek során át vezetett életútja, a kisiskolától a felsőfokú tanintézetig, vagy éppen a „sajtóba-lépés” pillanatától fogva.

Egyediségét, más cigány kollégákkal összehasonlításban jelzi az is, hogy ő az újságírást nem valamilyen irodalmi, művészeti időszaki lapnál kezdte meg, hanem egy nagy napilapnál. (Ott „volontörködött”, ez a szakmai kifejezése az újságíró gyakorlatoknak.)

Vajon kell-e azt dramatizálni, hogy egy nagy létszámú szerkesztőségben egyedüli cigány kollégának lenni, milyen helyzet az, s mennyire hamar, szinte rögtön bizonyítani kell a pálya-rátermettségét, hogy elismerjék a többiek a közéjük-valóságát. S pályasikere bizonyítja tehetsége kibontakozását, még valóban fiatal férfiként lett a nagy napilap vezető személyisége. Ám nemcsak a lapé – az egész nagy megyéé. Hatalmas

cigány-rezervoár ez a Nyírség, Borsod-Abaúj-Zemplén megye után itt a legmagasabb a lélekszámuk, s a legsűrítettebben átélhető a cigányság létküzdelme. Az „örökmozgó” Farkas Kálmán elpusztíthatatlan szervezői-írói-politikusi tevékenységének morális felhajtóereje az, amit itt naponta megélt az övéi között. A velük napi sorsközösségben kialakult életformája hozza magával azt, hogy őt több mint két évtizeden át, országos viszonylatban is a kimagasló szervező-képességű vezető cigány személyek sorában tisztelhetjük, és

elmondhatjuk róla, több mint negyedszázadon át kiállta az időközbeni politikai földcsuszamlások során a stabilitás próbáit.

Mindig meg tudott újulni, egyre jobban kiteljesedni: ezt jelzik az eltelt fél évtizedben megjelent irodalmi értékű új és új kötetei, mint a „Csisznyiikói cserepek”, „Roma holt lelkek”, „Értetek kiáltok”, „Sorstudat” és a „Korona nélkül”.

Egyetemes jellemzésül azt írhatjuk, hogy ő Mikszáth Kálmán hagyományait őrzi, alighanem egyik példaképe is a nagy író: mind abban, hogy fiatal korától java érett korszakán túl is a napilap-újságírást művelte, mind pedig abban, hogy árad belőle a mesélőkedv, a cigány ember típusok sorát rajzolta fel előttünk olyan elevenen, hogy szinte közvetlen ismerőseinknek érezzük őket.

A napi élethez való kötődését alapozta meg, hogy a napilap-műfaj tempóját kellett rögtön megszoknia, reflexeibe rögzült a

gyors, azonnali felelés az eseményekre, az állandó döntési készenlét, amellyel meg tudja különböztetni a lényeges, és időtálló súlyú kérdést a mulékonytól, esetlegestől. Valamennyi írása alkalmanként született, aktualitásokhoz kötődik. Felmerülő konfliktusokra, eseményekre adott azonnali válaszok, innen forró lüktetésük, mint a szívdobbanásoké.

Sorra megjelent köteteit végigolvasva áttekinthetjük, hogy Farkas Kálmán mennyire egységesen látja a cigány nép, s a társadalom problémáit, jelenségeit, a külön-külön született írások egymásra felelnek, s végül kerek egészet alkotnak. A nyitottság, a társadalom egészében, az össz-nemzetben való gondolkodás karakterisztikus vonása Farkas Kálmán politikai írásainak.

Következetesen visszatér az alapvető gondolat, (ami a kisebbségi törvényben deklaráltatott) hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek államalkotó tényezők. Ebből következően az is, hogy a cigányság aktív szerepe nélkül ma már nem létezhet hiteles össz-nemzeti politika.

A mély élettapasztalat, a korszakokat átívelő újságírói gyakorlat, az intellektualitás és az érzésvilág egysége formálta ki Farkas Kálmán stílusát (itt a buffoni értelemben: „A stílus maga az ember”) s lendítette előre a fejlődés útján.

Farkas Kálmán eszmei irányultsága legmarkánsabban – például a „Korona nélkül” kötetben – publicisztikájában bontakozik ki, amely írásainak javát politikai esszéknek neveztem. S itt idézem nagy esszéírónkat, Kolozsvári-Grandpierre Emilt, aki kiemelte, hogy az esszéíráshoz nélkülözhetetlenül hozzátartozik a személyiség kiforrottsága, értvén ez alatt a dolgokat, jelenségeket kellő felkészültséggel, az egy-egy látásmóddal kialakult attitűd.

Eppen erre irányultságában futi át Farkas Kálmán írásainak javát: az étosz, a nemes indulat. Legszenvedélyesebben akkor mutatkozik meg, amikor a cigányság összefogásáról, együtvé tartozásáról szól, mint például az „Egy asztalnál”, vagy az „Elmaradt kézfogás” című esszéiben, és megannyi más írásművében. Szívszorító olvasni drámai könyörgését, érvelését a cigányság szempontjából létező egység megteremtéséért.

Amikor most öt születésnapján köszöntjük, spontán tör fel belőlünk is az: bárha születne már meg végre ez a cigány egység, hiszen mélyen igaza van Farkas Kálmánnak (ez a legfőbb vágya), létezik-e ez az egész népnek.

Kárpáthy Gyula

A szabadság kelepcéje

„Nemzetek, országok! kik rút kelepcében, / nyögtök a rabságnak kínos kötelében” - írta Batsányi János a franciaországi változásokra, több mint két százada, 1789-ben.

Európa – mint a mai históriából tudjuk – azóta korszakos változásokon ment át, nem kell már félniük a nemzeteknek a „rabságnak kínos” kötelétől. Bár, ha vigyázó szemünket Párizsra vetjük, azt látjuk, hogy ott is az ellen tüntetnek, ami most Bécsben történik.

Az új században – éppen a nemzetek, országok történelmi sorsa miatt – is létezhet rút kelepcé, csak éppenséggel nem a felvilágosodás korabeli rabságé, hanem a szabadságé. Elég, ha csak ide a szomszédra, Ausztriára figyelmezzünk, pontosabban a **Jörg Haider** nevével „fémjelzett” szélsőséges, antiszemita nézeteiről hírhedtté vált Osztrák Szabadságpártra (FPÖ). Ezt a pártot a legfrissebb felmérések szerint az osztrák választópolgárok nem kevesebb mint 33 százaléka támogatja. Haider e háttér birtokában egyre magabiztosabban nyilatkozik. Véleménye szerint pártját évekig ördöginek tartották, de mostantól vegyék tudomásul a választók bizalmán alapuló akaratot: nem külföldön döntenek el, hogy mi történjék Ausztriában.

Közben Európa-szerte – de mondhatni: világszerte is – folytatódik a Haider és pártja elleni nyilatkozatok sorozata. A szélsőjobboldali nézeteiről elhíresült FPÖ-ről **Nicole Fontaine**, az Európai Parlament elnöke kijelentette: az EU Ausztria ellen kizárási eljárást indít, amennyiben a Haider vezette politikai tömb jut ha-

talomra. Az elnök kijelentéséhez az EU tagországai azonnal csatlakoztak.

Hillary Clinton, az Egyesült Államok első asszonya ennél is keményebben nyilatkozott. Szerinte Haider mindeddig szélsőségességről, antiszemitizmusáról tett bizonyosságot. Nem állhat Ausztria élén.

Az osztrák Népcsoport Központ, az Ausztria nemzetiségi kisebbségek szervezeteit tömörítő központ elnöke, **Marian Pipp** nyilatkozatában ugyancsak élesen bírálta Ausztria kisebbségi politikáját.

Brüsszelben pedig az Osztrák Nagykövetség épülete előtt több százan demonstráltak a „Büntess Európa!” jelszót skandálva.

A mondás szerint mindenki söprögessen a saját háza táján, a másikén – ugye – mindig könnyebb. Nekünk is van kis hazánkban seprernivalónk. Sokkal komolyabban kéne figyelniük a mi Haiderjeinkre (nekem, többször olvasva ezt a nevet a Haider-ménkü jut eszembe), mert van belőlük nekünk is parlamenten belül és kívül egyaránt. Itt lenne az ideje annak, hogy a magyar politikai közélet szereplői

elhatárolják magukat az ilyen típusú pártoktól, mozgalmaktól, ideológiáktól.

Az EU egyértelművé tette, hogy az osztrákokkal szembeni határozott fellépést az EU-csatlakozásra váró tagállamok felé is komoly figyelmeztetésnek szánja. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy a 2002-es választások után „Haiderménkü” pártok juthassanak hatalomra, akik miatt úgy zárjanak ki bennünket az európai közösségből, hogy még fel se vettek. Ez nemcsak Európa érdeke, hanem elsősorban a mi saját jól felfogott érdekünk, a társadalmi békében és szolidaritásban gondolkodó Magyar Köztársaságé! Közösben gondolkodjunk el a huszadik század tragikus eseményeinek tükrében a „Historia est magistra vite”-n. (A történelem az élet tanítómestere.) Komolyan kéne venni.

Én nem ismerek dakota mondásokat, de egy keleti bölcsességgel szolgálhatok, melyet ajánlok figyelmébe a politikai elitnek: „Aki állandóan a csillagokat bámulja, soha nem fogja látni az előtte lévő szakadékot.” Jó lenne hát időben észrevennünk és kikerülnünk a veszélyes társadalmi szakadékokat, mert ez életbentartó érdekünk. Más érdekünk nem lehet. Vagy talán mégis? Nem hallom! Ha kérhetném egy picit hangsúlyosabban!

Ifj. Bogdán János
az OCÖ képviselője

Unió szemmel

Politikai meglepetést okozott volna, ha a cigányság élethelyzetének javítását célzó intézkedéseket, a középtávú romaprogram időarányos megvalósítását, s a magyarországi romák hátrányos megkülönböztetéséből eredő anomáliákat azonosan fogja fel és ítéli meg az Országos Cigány Önkormányzat elnöke, a Kisebbségi Jogok Országgyűlési biztosa és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke. Sajnos nem szűkül a véleményolló **Farkas Flórián** OCÖ elnök, **Kaltenbach Jenő** Országgyűlési biztos és **Doncsev Toso** a NEKH elnöke között.

A Népszabadság 2000. január 5.-ei szerdai számában Unió intés a cigányság helyzete miatt megjelent írásában közölte a három prominens politikus véleményét. Ugyanis hírügynökségi jelentések szerint az Európai Unió brüsszeli bizottsága arra kért négy csatlakozásra váró államot – Magyarország mellett Bulgáriát, Csehországot és Szlovákiát –, hogy még az idén tegyenek intézkedéseket a romák helyzetének javítása érdekében.

És talán nem véletlenül hangsúlyozzák: „Elméletileg anyagi következményekkel, támogatások megvonásával is járhat, ha az érintett országok nem teljesítik az elvárásokat.” Felesleges ez alkalommal kifelé tekingetni. Söpörjön mindenki a saját portája előtt. Nekünk is van mit eltakaritanunk, s illenék végre komolyan vennünk az EU figyelmeztetését, mert a cigányság helyzete megakadályozhatja Magyarország uniós csatlakozását.

Aki a földön jár és életközlelből ismeri a roma világot kilátástalanságával, elnyomorodottságával és jövőtlenségével, az osztja Farkas

Flóriánnak, az Országos Cigány Önkormányzat elnökének a véleményét, aki az uniós intésre reagálva fogalmazott így: „...Az egyszerű roma emberektől a miniszterekig minden magyar állampolgárnak tisztában kell lennie azzal, mai állapotában a cigányság nem alkalmas arra, hogy részt vegyen az európai integrációban.” Egyértelmű, világos beszéd, s válasz mindazoknak, akik eddig csak ígérgettek, s nem tartják olyan drámainak a helyzetet, mint amilyen valójában, s fittyet hánynak az EU figyelmeztetésére.

Tudósok, agrárközgazdászok, Európa-szakértők, társadalomkutatók sokasága elemzi tanulmányokban, mit is kell/kellene tenni, lépni agrárügyekben, hogy az EU figyelmeztetésnek megfelelően az ország, s kompatibilisek legyünk. Arról már alig van hang, vélemény, mi a sürgető teendő az emberi, a kisebbségi jogok maradéktalan érvényesítése ügyében. Pedig ez legalább olyan fontos kérdés, mint az agrárium ügyében kapott figyelmeztetés. Minden bizonnyal jól ítéli meg az OCÖ elnöke, amikor annak a véleményének ad hangot, hogy szerinte a kormányzat jelenlegi hozzáállása nem garantálja, hogy a gyakorlatban is megvalósul a tavaly elfogadott roma intézkedési csomag.

E véleményből az is kiderül, hogy az Országos Cigány Önkormányzat és elnöke politizálásában hangsúlyeltolódások történtek. Nem az agresszivitás, hanem a következetesség irányában! Valójában nem populista, nem szélsőséges vezetés az, de nem is a szolgalelkűség, inkább a cigányság érdemi, elvi érdekképviseletének a nyomatékoltása! És ezt igen fontos hangsúlyozni, ország-vi-

lág, a roma társadalom elé tární. Tudatni mindenkivel, de első-sorban a cigánysággal: nem szolgai, hanem érdemi politikát folytat az OCÖ. Olyat, ami érthető, világos, egyarcú, s ha törekszik is az ésszerű kompromisszumokra, soha nem hagyja magára a magyarországi roma társadalmat.

Érezni kell a veszélyt. És ezt jó politikus megérzi. Különösen, ha előre fel is hívják rá a figyelmét. Van, aki komolyan veszi, van aki elengedi a füle mellett. Ha a kisebbségi jogvédelemről, annak érvényesüléséről vagy akadályairól van szó, akkor azzal nem szabad játszani. Különösen nem egy 800 ezres cigány népcsoport élethelyzetének javítása, megítélése mérlegelésében. Kaltenbach Jenő a Kisebbségi Jogok Országgyűlési biztosa is azt hangsúlyozza, hogy az Unió évek óta rendszeresen megfogalmaz a magyar állammal szemben elvárásokat a cigányság miatt. S levonja a tanulságot: „Ebből... arra lehet következtetni, hogy a cigányság rossz életkörülményei miatt késedelmet(!) szenvedhet hazánk európai integrációja. Véleménye egybeesik Farkas Flóriánéval. Bizonyára ők látják helyesen, mert a valóságból indulnak ki. Érthető(?) hogy más nézőpontból közelíti meg a kérdést Doncsev Toso, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke, aki hangsúlyozta: „Ha az Európai Unió azt látja, hogy a kormány érdemben foglalkozik a romák helyzetével, akkor a cigány lakosság hátrányai nem gátolják majd Magyarország csatlakozását.”

Csak éppen az a gond, hogy ezt nem látja az Európai Unió! Vagy másképpen látja. Különben miért figyelmeztetne?

Farkas Kálmán

Tanulnak, hogy munkájuk legyen

Tanulnak a romák.
Újra, vagy többen az ötödik, hatodik általános iskolai osztály elvégzése óta, először. Sokan talán most szembesülnek azzal, mit vesztek, hogy nem tanultak szakmát, nem fejezték be a nyolc általánost. December óta összesen huszonnégyen ingáznak Ivánból Fertődre, hogy az ottani szakközépiskolában kertészeti alapismeretekkel, géptannal, a dísznövénytermesztés elméletével és gyakorlatával ismerkedjenek. A „Munka és tanulás” címmel meghirdetett program születése mellett a Győr-Moson-Sopron megyei Munkaügyi Központtal karöltve jó szívvvel az iváni polgármesteri hivatal és a helyi kisebbségi önkormányzat bábáskodott.

A fertődi Pormáczy Aladár szakiskola egyik tantermében Pájer József a vetőültető gép felépítéséről és működéséről

Újra beültek az iskolapadba: tanulás, képzettség nélkül aligha találnának munkát

magyaráz. A teremben püsszenés sem hallatszik, még az a néhány lány, asszony is figyel. A felnőtt fejjel iskolapadba ülő romák átérzik a feladat súlyát.

– Az elméleten túl próbálunk olyan szaktudást is átadni az „öreg” diákoknak, hogy az a későbbi elhelyezkedési esélyeiket növelje, tudásukat gyarapítsa – szögezi le előljárójában Pájer József szakoktató. – A

jó értelemben vett közösségformálásnak pedig plusz haszna lehet. A tanulás során egymást segíthetik, támogathatják, véleményüket, tudásukat összehangolhatják.

– A kertészeti szakmához kapcsolódó alapok elsajátítása kapcsán hallgatóink a dísznövénytermesztés és parkgondozás részfeladataival is megismerkednek, ami OKJ-s szakmát ad – kapcsolódik a beszélgetésbe Fülöp Istvánné, az intézmény igazgató-helyettese. – Tudniuk kell a parkkal, az egyényári-, kétényári, élő dísznövényekkel, lombhullató, illetve örökzöld fákkal, cserjékkel kapcsolatos feladatokat. Ezt a Silvanus, az Öko-Plant és Kapuváron, Szücs Kálmán kertészetében gyakorolhatják, intézményünk palántaházában pedig a szaporítás, növénygondozás egészíti ki az elméletben tanultakat. A decemberben kezdődött képzés a napokban vizsgával zárul.

Időközben érkezik Turi Lajos, az igazgató, aki név szerint ismeri a diákokat. Szigorú, de mindenkire van egy kedves szava. – A vizsgára mindenkinek komolyan készülnie kell, a vizsgabizottság a tudásukat méri – súlyozza a szavakat, s ahogyan az arcokon látszik, többen komolyan veszik a direktor intelmét.

– Az osztályban végzett munka többüknek is különleges kihívást jelent – szólal meg Fülöpné. – Az emberi kapcsolatok terén mindenképpen tanulhatunk tőlük. Amíg a társadalomban szét-húzás, ellenszenveskedés tapasztalható, a romák több mindenben példásan összetartóak.

Pájer József oktató segítségével a kertészetben használatos gépekkel is megismerkednek

– Az iváni művelődési központban ülünk le és megvitatjuk a vizsgatémákat – erősíti meg a hallottakat ifj. Vajda Pál. – Ta-

nulunk is egymástól. Tudom, hogy ezután a világban lehetek valaki...

– Ez pontosan mit jelent?

– Végre mi is a figyelem központjába kerülünk. Ha szakmám van, pénzem is lesz. Dolgozni szeretnék. Nekem ezért fontos a tanfolyam. Két kicsi gyerekem van. Szeretném, ha az ő sorsuk már más lehetne.

– Miben lesz a fiúk sorsa más?

– Hogy tanulnak. Mert én azt nem kaptam meg az életől.

A Karika testvérpár: Tamás és Csaba szerint fontos, hogy az iskola a szakma mellett papírt is ad a tanfolyamról. Ha megkérdezik, nagyobb eséllyel pályázhatnak bárhova. Bár nem biztos, hogy Ivánban, reményeik szerint Sopronban, Fertőszentmiklóson vagy a környéken el tudnak helyezkedni.

Az országos képzési jegyzék szerint naponta ingázó diákok parkgondozók, növénytermesztők lesznek. A nők komorabban látják helyzetüket. Szerintük ez a fajta képzés véglegesen nem oldja meg a gondjaikat.

– A cigányt mindenhol kiközösítik – jegyzi meg Horváth László. – Ha pénzünk lenne, talán vállalkoznánk. De itt se pénz, se megélhetés.

Az Iváni romák többsége nyáron a lomtalanításból, némi segélyből és a gyermekek után kapott családi pótlékból él – tudom meg Linter Tibortól, az 1500 lelket számláló település polgármesterétől. A program egy évig a munkáról és a tanulásról szól. A hozzáállásról és a szorgalomról amin folyamatosan lehet javítani. A község első embere mindenestre bizakodó a munkahelyeket illetően. Földjei szakképzettségükkel fogva bizonyára nagyobb sansszal kereshetnek munkát, vagy akár csoportosan vállalkozhatnak is.

Megkezdődtek a vizsgák. A Fertődi szakiskolában a diákoknak számot kell adniuk többek között kertészeti alapismeretekből, géptanból, gyakorlati munkából. Az Iváni romák bizakodnak. Szeretnék, ha tanult szakmájukból meg is élhetnének. Egyenlőre a vizsgadrukk a nagyobb de azt már tudják: az út, amelyen elindultak az eddiginél csak simább, ennél fogva pedig boldogabb is lehet.

– Nézze, nőnek a gyerekek. Egészen másként néznek rám, ha tudják, az apjuk nem akarja – jegyzi meg valaki a második sorban. – A gyerek pedig... tudja, mindig igazat mond.

Kép és szöveg: Harcsás Judit

Holokauszt iskolai emléknapi

2000. február 8., kedd délelőtt. Alig múlt nyolc óra. Nézem-hallgatom a TV2 műsorát. Megdöbbenek, amikor megpillantom a képernyőn a nagykanizsai Cigány Holokauszt emlékmű meggyalázásáról szóló képet, a fekete horogkeresztet, a feketével mázolt romaellenes szavakat, a gondosan faragott emlékoszlopon. Emlékeim között kutakodom. Feladom, mert nem találok semmi olyan dátumot, évfordulót, újnáci emlékeztetőt, amelyhez köthető lenne ez az újabb gyalázás. Csak nem a tavalyi Budavári újnáci nemzetközi évfordulóra kívántak emlékeztetni?! Lehet. Nem tudom. Csak azt, hogy a fel-feléledő újnácizmus ismét jelzést adott magáról. Szítja a rasszizmust. Félelmet akarnak kelteni.

Önbecsülésünkért kötelességünk lelkiismeretünk ébrentartása. Nem szabad felejtenünk, kimosnunk emlékeztetőnkől a vészkorszak borzalmait. Ezek a gyalázások újra és újra kötelességünk teszik, hogy a felnövekvő nemzedék, legyenek cigányok vagy zsidók, keresztények vagy ateisták, a többségi nemzethez tartozó magyarok vagy bármely nemzetiség, soha ne felejtse el a hitleri fasizmus rémtetteit, a nyilasok okozta borzalmakat, a gulágokon elpusztultakat. A diktatúrák áldozataira örökké emlékezni és emlékeztetni kell. Ez a humanizmus elvéből eredő törvény.

Ennek ellenére máig is vannak szélsőséges politikusok, akik kétségbevonják a náci haláltáborok létezését, a gettókat, a koncentrációs táborokat, a zsidó és cigánytalanítás ördögi hitleri politikáját. Az meg egyenesen sértő, s a cigányság diszkriminálását jelzi, hogy amikor – még politikusok is! – a holokausztról esik szó, amikor az elpusztítottokról emlékeznek, a sok ezer cigány áldozatról megfedkeznek.

Pedig őseink csontjai ott porladnak Dachauban, ott váltak füstté a gázkamrákban, a sok ezer

zsidóéval együtt. Soha nem felejttem el **Raducziner Ágnes** drámai emlékezéseit, aki megjárta a poklokat, s egy öreg cigányasszonynak köszönheti, hogy megmenekült az éhhaláltól.

Zsidók, cigányok mentették egymást. Most, amikor a Holokausztra emlékezünk vagy tanítanak róla történelem órákon, szinte csak a zsidó áldozatokról szólnak. Ezért is érintett meg, és olvastam érdeklődéssel a Népszabadság 2000. február 8.-ai keddi számában **Dr. Hegedűs Sándor** Szép gesztus címmel írt levelét, amely a következőképpen szól: „Az Oktatási Minisztérium kezdeményezni fogja, hogy minden év április 16.-a – e napon kezdődött meg 1944-ben a magyarországi zsidóság deportálása – legyen a holokauszt iskolai emléknapja – írta a lap

január 19-ei számában. Szép gesztus a kormány részéről. Mohács, Arad, Voronyezs mellett a nemzetnek gyászolnia kell félmilliónál több magyar megsemmisítését. Jó, ha tudják a mai fiatalok, hogy történelmünknek fekete napjai is voltak, melyekre emlékezni a magyarság kötelessége. Nem akarok ünneprontó lenni, de úgy érzem, hogy a jószándék

egyoldalú. A holokauszt valójában nemcsak a zsidókat, hanem a cigányokat is sújtotta, ezért akkor lennének igazságosak, ha őket is bevonnánk a megsirattottak körébe. Nekik is jár az erkölcsi elégtétel.”

Igaza van Hegedűs Sándornak. Csak így lehet teljes és csorbítatlan és a történelmi igazsághoz hű az emlékezés. Remélem, hogy az Oktatási Minisztérium ezt a bölcs javaslatot figyelembe veszi, s úgy terjeszti a kormány elé elfogadásra az április 16.-ai iskolai emlékeztető napot, hogy nem maradnak ki belőle a cigányok sem. Általa a cigányság önbecsülése erősödne, s az oktatási intézetek sok ezer magyar és roma tanuló teljes képet kapnának a Holokausztról.

Farkas Kálmán

A közelmúltban jelent meg **Rácz Lajos** harmadik, **Élő Remény** című verseskötete. A most közreadott ötven költemény a szerző eddigi legérettebb, legfegyelmesebb lírai teljesítménye. Ismét a zsoltárok hangján szól, miként legutóbbi versgyűjteményében is, melynek címe Zsoltárok volt. Most azonban minden sora másként, mélyebben, minden eddiginél messze zengőbben kondul. Már csak távoli rokona a kacagó és csodaváró karácsonyi csengettyűk zavának – bár benne hallik elveszett zokogásuk is –, egyre inkább a távoli harangok zengő-bongó – irányt, utat és célt ígérő – hangján szólal. Hitre hívó, tette vágyó, tette szólító személyes példák, önvalomások sorakoznak egymás mögött. Három egyforma súlyú pánt szorítja egyedi hangú művésszé. Tudatosan és „fény felé emelt szívvel” vállalt cigánysága, a csalódások és csalatások nyomán kikristályosodó határtalan hite és a művészi-emberi tisztaságra törekvés. Hajdan szokás volt a nemesi címerek alá egy-egy vezérmondatot festeni, amely tömören megfogalmazta, hogy a hagyományozó milyen tettet, életszemléletet, példát akar környezetére, utódaira testálni. Rácz Lajos, rég megszolgált költői nemeslevelén a következő három szónak kellene szerepelnie: Tisztának lenni, hivatás! Egész eddigi életútja és életműve erről szól. Kívül maradni az irodalmi és politikai szekértáborokon, de ott bábáskodni minden valóban igaz ügy bölcsőjénél. Most is, ebben a kötetben is, az önmagból indulatok elhagyására, a pálinkás üvegektől, a dohányszármagtól, a babonaszármagtól, az igénytelenségtől, a renyheségtől kívánja elriasztani népét, s testi és lelki megtisztulásra biztatni. Másik népét – a magyart – pedig (ne feledjük: **Balassi Bálint**, **Ady Endre**, **József Attila**, istenes énekeinek útján érkezik!) a közönytől, a kegyelemről, lelkiismeretről, alázatról tanítja. Akad merészsége oly érzelmeket is versbe önteni, mint például a hűség, a szeretet, vagy a hála, a hálaadás. Mással egyre kevésbé összetéveszthetetlen hangon tud róluk újat, eredetit mondani. „Taníts és vezess engem a Te ösvényedre...!” – fohászkodik *Megtartás* című versében, s eközben talán észre sem veszi, hogy maga is ezt teszi: tanít és vezet... a

példa, a költészet és küldetése erejével. Tisztává tenni ugyanis: küldetés!

A kötetet az LD roma lapot is kiadó „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány gondozta.

Éjszaka van címmel jelent meg **Jónás Tamás** szerkesztésében az *Amaro Drom* folyóirat 2000. évi szépirodalmi különszáma. Az előző év novemberében kiírt irodalmi pályázatra beérkező száznyolc pályázat javából végül huszonnyolc alkotás került be a füzetbe. Szomorú válogatás ez, s nincs okom kételkedni, hogy a kimaradt művek valamiféle örömet közvetítettek volna. „Nem jó ma cigánynak lenni” – vonta le rosszkedvű bevezetőjében a szerkesztő a tanul-

ságot. Pedig lehetnek, vannak biztató jelek. A most bontakozó tehetségek (néhányuk mögött már rövid irodalmi múlt is van) olyan természetességgel szólalhatnak meg, amelyhez a korábbi irodalmi nemzedékek csak hosszas tipródás és törtetés után jutottak el. Nincsenek meg a manírok sem, amelyekbe azok egy része, egykor mintegy vasba vértbe öltözött. **Badics Erika Aliz**, a könyvet író nyolcadikos tanuló még ígért, **B. Horváth István** és **Fecske Csaba** már művészi hőfokon szólal meg. **Spiegel Máté** rokonszenves pimaszsága (versfüzérében tükröt tart a többségi társadalom elé: milyen lenne, ha a

magyarokat nem, csak a cigányokat szolgálnák ki az üzletekben), egyelőre unikumnak hat. Persze, mindettől még nem jó cigánynak lenni. A nyomdafestékhöz jutott írások közelképei sötét tónusúak, kedvesezettek, mégsem érezni ki belőlük már a reménytelenséget... és ez talán akár halvány biztatás is lehet.

Hatodik alkalommal adta ki **Fehér füzet** című évkönyvét a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI) és a Másság Alapítvány. Az esetleírások – mint mindig – most is a hétköznapi rasszizmus megnyilvánulásait közvetítik, a társadalom kórképét, afféle látleteit adják. A most elszámolt 1999. esztendőben összesen 113 panasz és kérelem érkezett a NEKI-hez, amelyből a tényfeltárás során huszonöt esetben állapítottak meg hátrányos megkülönböztetést. A nyílt konfrontálódás (a korábbi szkinhedrohamok) helyét átvette a lappangó és alattomos ezért legalább olyan súlyos sebeket ejtő – kirekesztés. Kocsmákba, presszókba, diszkóba, egyre több helyen nem engednek be, illetve nem szolgálnak ki cigány embereket. Munkahelyekre, noha van állás, nem veszik fel őket. A tavalyi esztendőben új módszerrel vették fel a jelenségek ellen a harcot. Úgynevezett tesztelő brigádokat vetettek be. Ezek segítségével tudták leleplezni az említett gyakorlatokat. Egyik esetben négy cigány embert és négy nem cigányt küldtek a meghirdetett álláshelyre. Előbbieket mind elutasították, utóbbiakat mind felvették. Ez aztán kellőképpen megalapozta a jogvédő iroda feljelentését. Hasonló tesztelés leplezte le egy italbolt-tulajdonost is, aki minden külön indok nélkül, nem volt hajlandó kiszolgálni a cigány vendégeit. A bűnügyi regények izgalmával olvasható történetek mellett jogi kezdeményezésekről is tájékozódhat az olvasó. Négy alkotmánybíráshoz és három, a hazai rendőri túlkapások okán – Strassbourgi Emberjogi Bizottsághoz benyújtott kérelemről is. A kötetet **Furmán Imre**, a NEKI igazgatója szerkesztette.

Hegedűs Sándor

Példaértékű tevékenység

A Farkaslyukban élő és az ózdi Almási Balogh Pál Kórházban dolgozó **Dr. Ata Abukamar** nőgyógyász adjunktust sokan nem csak a szakmája révén ismerik, hanem közéleti tevékenysége által is. Kevés olyan kulturális, szakmai vagy egyéb rendezvény van a városban, amelybe ne kapcsolódna be valamilyen formába. Ha másképpen nem is, de a polgárörtség tagjaként biztos.

Köztudott róla, hogy szívügyének tekinti a cigányság felemelkedésének ügyét. Már évekkel ezelőtt, mint az Ózdi Cigány Kisebbségi Önkormányzat szociális és egészségügyi bizottságának elnöke programot dolgozott ki a romák egészségügyi felvilágosítására. Ezen belül is

Ata doktor munkaközben

kiemelten kezeli a családtervezés kérdését. Nőgyógyászként rendszeresen tapasztalja, hogy 13-14 éves gyereklányok esnek teherbe, akiknek szinte egyáltalán nincs ismeretük arról, miként kell védekezni a nem kívánt terhesség ellen. Elbeszélget a fiatalokkal, akiket szükség esetén óvszerrel is ellát. Munkatársával járja a sokgyerekes családokat s felhívja figyelmüket a higiénia, a gyermeknevelésre, a családtervezés fontosságára. Időnként az iskolákba is ellátogat, előadásokat tart, kérdésekre válaszol. A gyerekek bizalommal fordulnak hozzá s elmondják neki gondjukat-bajukat.

Szöveg és fotó:
Kerékgyártó Mihály

Pályáztak, nyertek

Egésznapos fejlesztő iskola Ózdon Nincs más út...

Példaértékű az Ózdi Táblai Általános Iskola azon törekvése, amelyet a roma gyerekek oktatása-nevelése érdekében kifejt. Évek óta működik az intézményben kisebbségi diákönkormányzat. Tevékenységi köre Ózd város és térsége cigány származású tanulóinak tanulási, kulturális, művelődési tevékenységének segítése, a tanulók életkörülményeinek figyelemmel kísérése.

Január 20-án, két korszerűen felszerelt tanterem átadására került sor, amely egész napos fejlesztő iskola szerepét tölti be. Ide táskák nélkül jönnek, és táskák nélkül távoznak a gyerekek. Mindez tovább javítja a nevelő-oktató munkát az óvodás kortól 1-2 éves korig. A tantermek kialakítása az Oktatási Minisztérium Köznevelési és Kisebbségi Kapcsolatok

Főosztálya támogatásával, pályázaton nyert pénzből történt.

Az ünnepélyes átadáson többek között részt vett **Bicskei Edit**, az Oktatási Minisztérium referense, **Dr. Fónagy János** politikai államtitkár, **Benedek Mihály** országgyűlési képviselő és **Strohmayer László** polgármester.

Bicskei Edit avatóbeszédében elmondta, hogy Ózdról, az egykori kohászvárosból több olyan kezdeményezés is elindult az utóbbi években, amely példaértékűnek tekinthető a roma gyerekek felzárkóztatása tekintetében. A kormányprogram egyik fontos célkitűzése a hátrányos helyzetű gyerekekkel való foglalkozás, hiszen az esélyegyenlőség biztosítása nagyon fontos az oktatás valamennyi területén. Az oktatási tárca minden olyan kezdeményezést felkarol,

támogat a jövőben is, ami ezt szolgálja, – mondta Bicskei Edit.

Bicskei Edit, az Oktatási Minisztérium képviselője,
mellette Strohmayer László polgármester
Fotó: Kerékgyártó Mihály

A vér nem válik vízzé

Szenási Norbert tanárnőjével, Lázár Erikával

Az Aszódi Podaminiczky Zeneiskola kihelyezett tagozataként 5 éve működik Turán az általános iskolában zeneiskola. Itt elsősorban zongora és hegedű a gyakrabban választható hangszer, de előfordul természetesen klarinét, furulya is, sőt a közelmúltban újjára indított népzenei tagozat egyéb népi hangszerek választását is lehetővé teszi. Az általános iskolai tagozaton **Raksányi Ildikó** és **Lázár Erika**, míg a művelődési házban működő népzenei tagozat vezetői **Rónai Zoltán** és **Ungár Balázs**. Február hónap elején az immáron hagyományossá vált hangversenyen mutatkoztak be a „jövendő művészei”, mondanom sem kell, nagy sikerrel.

Raksányi Ildikó tanárnőt kérdezem, mi a siker titka?

– Úgy gondolom, hogy a következetes munka a zeneoktatásban nagyon fontos tényező mind a nevelők, mind pedig a gyermekek esetében. Hetenként két alkalommal találkozunk, melyek közül az egyik a hangszeres óra, a másik pedig a szolfézs. Törekszünk arra, hogy a tanulók sok egyéb elfoglaltságuk ellenére ezeken az órákon mindig feltétlenül és pontosan jelenjenek meg. Örömmel mondhatom el, hogy ezen a területen nincsenek komoly gondjaink.

– *A hangversenyen nagyon sok cigányszülő jelent meg. Ez azt jelenti, hogy a zeneiskolában cigánygyermek is tanulnak?*

– Természetesen és rögtön elmondhatom, hogy közöttük nagyon sok ígéretes tehetség rejtőzik. A mostani hangversenyünkön talán egyik legnagyobb sikerünk volt **Szenási Norbert**, hatodikos tanulónk szereplése, aki hegedűszakon immáron negyedik éve képezi magát a zeneiskolában. De nagyon ígéretes tehetségnek mutatkozik **Vidák Viktor**, első osztályos és első évfolyamos tanulónk is. Két tanulónk a hangszeres képzést Aszódon kapja, de az elméleti foglalkozásokat Turán végzik. Ők a **Baranyi** testvérek, **Kornél** és **Károly**, klarinét illetve zongora szakon végzik tanulmányaikat.

Az előképzősök részére is szerveztünk hangversenyt, ahol 10 romagyermek mutatkozott be, mondanom sem kell, hogy felfogott sikerrel. Közülük a legkisebbeket még nekem kell felültetni a székre, de a megfelelő billentyűk és húrok már nagyon könnyen elérhetők mindannyiuknak.

– *Az önálló hangversenyeken kívül van-e lehetőség arra, hogy a zeneiskolások bemutakozhassanak?*

– Természetesen. Iskolai ünnepségeken szinte minden alkalommal szerepelnek zeneiskolások, sajnos nagyközségi ünnepségeinken ez már nem ilyen gyakori. De én nagyon remélem, hogy ha jobban megismerik tevékenységünket és eredményeinket, ide is „betörhetünk”.

Kedves Tosko Barátom!

Nemrég arról panaszkodtál nekem, mint az utolsó turai cigányprimás, hogy nem lesznek utódaitok. Íme talán majd ők veszik át tőletek a szárazfát és a vonót, hogy egy kicsit enyhítsenek azokon a súlyos gondokon, amelyek a ma embereit nyomasztják. Mert tudod: a vér nem válik vízzé!

Szöveg és fotó: Takács Pál

Cigány népismereti vetélkedő

Hangulatos vetélkedő színhelye volt január 27-én a nagykanizsai Bogdán János Cigány Kisebbségi Közösségi Ház. Két forduló után a döntőbe jutott hat általános iskolás csapat nyilvánosan mérkőzött meg a „Ki tud többet a cigányságról?” című szellemi és ügyességi játékban. Először **Váradi István** a helyi CKÖ alelnöke köszöntötte a játékosokat és a vendégeket, majd elmondta, hogy személy szerint ő is érdeklődéssel várja az országban egyedül megszervezett cigány népismereti tanórák kisértő hatását és eredményeit. Azután **Tarnóczy Attila** alpolgármester fordult a játékosokhoz és a felnőttekhez, fontosnak ítélve meg mindazokat az eseményeket, rendezvényeket, ahol a cigány és nem cigány felnőtt vagy gyerek találkozhat, közösen tevékenykedhet, hatással van egymásra. A Nagykanizsai Cigány Kisebbségi Önkormányzat példamutatóan szervezi közösségét, keresi és találja meg a többségi társadalomhoz kapcsolódás pontjait – mondta az alpolgármester.

A köszöntők után **Szirmay István**, a zsűri elnöke ismertette az októberi első és a novemberi második forduló eredményét. A döntőbe jutott csapatok: Zemplén Győző Általános Iskola, Vécsey Zsigmond Általános Iskola, Miklósfai Általános Iskola, Bolyai János Általános Iskola (Gandhi és Gadzsók csapata), valamint a Zrínyi Miklós Általános Iskola tanulói. Megismerve a magyarországi cigányság történelmét és életmódját feladatlapokon bizonyították, hogy nemcsak ismereteket szereztek, hanem jövőbe mutató véleményt is formáltak ennek a kisebbségnek a megmaradásáról és sorsának megváltozásáról. A zsűri elnöke örömmel észrevételezte, hogy a csapatok felkészülésükhöz többször igénybe vették a kisebbségi közösségi ház közgyűjteményét, különösen a könyvtárát, amelyik már szinte

teljességgel rendelkezik azokkal a kiadványokkal, amelyekből a cigány népismereti vetélkedőre fel lehetett készülni.

A zömmel hatodik-nyolcadik osztályos tanulók az első feladatnál, villámkérdések, villámválaszok cigány hiedelmekről, kicsit elfogódottan válaszoltak, majd egyre jobban belejötték a vetélkedés technikájába, s azonnali reagálással pl. ki tudták választani a fűtőt, mint kakukktojás a famegmunkálás eszközei közül. De a hangulat igazán akkor oldódott fel, amikor bizonyos életmódi elemeket – születés, udvarlás, temetés, cigány ünnepek, hagyományos mestersegek –, esszéformában, a kirakott közgyűjteményi tárgyak felhasználásával mutattak be a gyerekek. A csapatokat kísérő pedagógusok is élvezettel próbálkoztak önmagukban választ adni olyan kérdésekre, mint mi az a punya (lepényfésülés), vagy mi a kapcsolat **II. Rákóczi Ferenc** és **Czinka Panna** között (a fejedelem zenésze volt).

Mint két évvel ezelőtt az első cigányismereti vetélkedőn, most is a legiskeresebb, a leghatalmasabb feladat a szituációs játék volt. A gyerekek a melencétől a cifrakendőig felhasználták minden, a helyszínen kezük ügyébe kerülő tárgyat, hogy átélve adhassák elő a lánykérését, a kanizsai vásár életképét, a cigány törvénykezést, avagy egy médiavivát, aktualizálva a „Perpatvar” műsorát.

A sok-sok játékos, nem megerőltető feladat megoldásával gyorsan elszállt az idő, s máris megszületett a vetélkedő végeredménye:

I. helyezett Zemplén Iskola

II. helyezett Bolyai Iskola (Gadzók)

III. helyezett Bolyai Iskola (Gandhi)

Büki Erzsébet

MÁRCIUSI IFJAK 2000

**Az 1848-49-es
forradalom és
szabadságharc
emlékének
adóztak.**

**Felvételeink a
szolnoki Roma
Esély Szakiskola,
Középiskola és
Kollégium ünnepi
rendezvényén
készültek.**

Fotó: Csabai István

VENDÉGÜNK: NYÁRI LÁSZLÓ

Nyári László Csornán született, muzsikás családból. Kifejezetten elit helyen laktak, ahol orvos, ügyvéd,

csileg egyaránt. Laci szeretett iskolába járni, az irodalom és a latin volt a kedves tantárgya.

iparos volt a szomszéd. Ez a roma mentes millió „felszipantotta” a Nyári családot és akaratlanul az asszimiláció útjára terelte őket...

A polgárosodásnak egyik megnyilvánulása, útja volt, amelyet édesapja az olvasás szeretetével taposott ki. Ezt a tudásszomjat szerette volna átplántálni a gyermekeibe, éppen ezért mindent elkövetett, hogy a gyermekeit taníttassa.

Nyári Laci gyermekkorában szeretett egyedül lenni, ez nem a befelé fordulást jelentette. A magányra való vágyódás a gondolati feltöltődést eredményezte, mintsem a világból való kivonulást.

Korán elkezdődött a zenei nevelése, de – sajnos – meghalt az édesapja, így 12 évesen félárvaságra jutott. Laci édesanyjára óriási feladat hárult. Egyedül kellett felnevelnie a három gyermeket, az iskoláztatásról nem is

beszélve. Abban az időben használt ruhákkal kereskedett, ebből tartotta el a családját.

Nyári Laci útját a középső bátyja egyengette úgy anyagilag, mint erköl-

tudta, hogy miként reagálja le, hiszen nem rendelkezett idevaló mintával, amelyet be tudott volna helyettesíteni. A képzeletbeli pofon viszont ott égett az arcán és gondolkodásra, cselekvésre irritálta. Ez volt az öneszmélés időszaka. A ráébredés a keserű szájizen túl az önvizsgálatot sürgette, s kezdetét vette egy újfajta látásmód, amely „szemüvegcsere” eredményezett, s ebbe belenézve már jobban el tudta magát helyezni, s a roma mivoltja ki tudta kerülni azokat a tudatosan felállított akadályokat, amelyeket a sors, az élethelyzet az útjába állított.

1982-ben Budapestre költöztek, mivel a kislányuk az Állami Balettintézet növendéke lett.

Nyári László a Kossuth Klubban gyakran találkozott az akkori roma szellemi élet képviselőivel. A beszélgetések során kinyílt egy új világ kapuja, s a kapun túl egy merőben más perspektíva tárult elé, amely arról szólt, hogy valamit tenni kell, hogy a roma társadalom az önbecsülését visszakaphassa.

1988-ban az MCKSZ vezetőségi tagja lesz, az oktatási ügyek koordinátoraként tevékenykedik, mintegy 3 évig.

1991-ben az akkori Népjóléti, ma Szociális és Családügyi Minisztériumba került, ahol a cigányság integrációjának oktatási programján dolgozott. Az elmúlt kilenc év során szoros kapcsolat alakult ki cigány és nemcigány emberek között, akik az ügyért dolgoznak. Tevékenysége nemcsak az oktatásban merül ki, hanem ezenkívül karitatív tevékenységet is folytat. A nyári táborozás is a feladatai közé tartozik.

Nyári László a második évezredtől azt várja, hogy az oktatás eredményesebben működjön. Olyan kollégiumok létesüljenek, ahol középfokú oktatás és szakmunkásképzés folyik, ingyenes ellátással és ösztöndíjrendszerrel. Ha ezekből az intézményekből egyre több lesz, akkor ő is bizakodóbb lesz a jövőt illetően, máskülönben a cigányok a társadalom eltartottjai lesznek.

Zenei érdeklődése a jazz muzsika felé fordult, önszorgalomból megtanult zongorázni. A zenei pálya helyett azonban a Tanítóképző Főiskola felé kacsingatott, mert a faluban volt egy félcigány tanító, és ez indította arra, hogy a tanítói hivatást válassza.

A főiskolán ismerkedett meg a feleségével, akivel immáron 32 éve megunhatatlan közös kenyeret esznek.

A főiskola elvégzése után mindketten egy Győr-Sopron megyei kisfaluban kezdtek el tanítani éneket és zenét. A megkülönböztetés pofonja itt csattant először az arcán. Itt ébredt rá először, hogy mássága miatt megkülönböztetik, másként kezelik, más megítélésben részesül, amelyben jelen van a negatív tendencia.

Nyári László eddig üvegházban élt, nem éreztették vele, hogy cigány, s amikor először találkozott ezzel a „problémával”, meghasonlott és nem

Rác Lajos

Működési zavarok a Cigány Magazinnál

A rádió hallgatót, a tv nézőt nem érdekli, hogyan készül, mennyi pénzbe kerül, mekkora utánjárással jár, fáradozást emészt fel, s hány riporter, szerkesztő, vágó, technikus stb. összehangolt munkájára van szükség, míg a „nyersanyagból” összeáll az élvezhető hang és kép. A közvélemény a produkciót értékeli, jutalmazza vagy marasztalja el. Egyszer-egyszer illik és kötelességünk arról is szólni, mi van egy-egy Cigány Félóra vagy Cigány Magazin elkészítése mögött. Ez alkalommal legyen most szó a kedvelt Cigány Magazinról. Nem tudom/tudhatom, hogy milyen a Magazin nézettségi indexe. Ha egyáltalán van ilyen, ha méri valaki!!!

Azt tudom, hogy sok roma várja a hétfői adásokat, s nézi és élvezi a műsort. Ha olyan! Előfordul, hogy az embernek hiányérzete van. Úgy tűnik, mintha egy-egy riport, interjú, szaknyelven szólva: blokk nem lenne befejezve. Csak tűnődik, s találgat még a hozzáértő is, vajon miért? Mi az oka? Hol, miben keresendő a „mulasztás”? Így voltam a január 24-ei Cigány Magazin adásával is. Bosszankodtam, mert úgy éreztem „nem volt elfércelve”, befejezve a műsor gerincét adó blokk, amely hivatott lett volna visszapillantani az elmúlt egy esztendő történéseire, legfontosabb csomópontjaira, sikereire és kudarcaira. Egy hosszú „vágatlan” képsor adta hírül a nézőknek, hogy egy esztendővel ezelőtt, 1999. januárjában választották meg a küldöttek a II. Országos Cigány Önkormányzatot. Érthető a hiányérzet. Várt a néző egy rövid értékelést, áttekintést, összegzést, egy országos körképet, s ez elmaradt. Nem a dicsekvés mondatja velem, hanem az objektivitás és a hitelesség elve, hogy azért az elmúlt egy esztendőben is történt egy s más a magyarországi romatársadalom javára! Még akkor is, ha rossznak és a körülményekhez mérten negatívan értékeljük a cigányság

élethelyzetét és homályosnak a jövőképét. Nem ennek az írásnak a feladata a mérleg megvonása. Csupán utalni szerettem volna a riportban el nem hangzottak hiányára. És már nyúltam a készülék után, hogy felhívjam **Joka Daróczi Jánost**, a Cigány Magazin vezető szerkesztőjét, amikor csöngött a telefon. Megelőzött. Mondtam is neki: Van telepátia, János. És ő, a mondandóját azzal kezdte, hiányolja, hogy nem olvasott recenziót a Lungo Dromban, a Cigány Magazin műsoráról. Ez is bizonyította: nem közömbös a róluk szóló kritikánk, recenzióink. Örülünk. Természetes, hogy eszmét cseréltünk a Cigány Magazin szerkesztéséről, háttéréről, s arról, mi az oka egyes műsorok egysíkúságának, befejezetlenségének. Elmondta: valójában a Cigány Magazin egyemberes(!) szerkesztőség. Már hosszú hónapok óta! Hiányzik a műsorkészítés biztonságos háttérbázisa. Nincs pénz! Egy-egy, a témát körüljáró, átfogó, elemző riport elkészítéséhez stábra, gépkocsira, költségtérítésre, rapidíjra, technikai eszközökre stb. van szükség. Nincs! Így érthető, hogy legtöbb esetben stúdióbeszélgetésekre, s az archívumra kénytelen hagyatkozni a szerkesztés, ha azt akarja, hogy ne maradjon üres a képernyő, amikor a Cigány Magazin „megy”.

Illelnek az illetékeseknek felelősségteljesebben gondolkodni a Cigány Magazin létén vagy nem létén. Annál is inkább, mert Magyarországon ez az egyetlen cigány tv-adás, amely hitelesen tájékoztatja a roma társadalmat, ha biztosítja ennek feltételeit. Ennek az írásnak csupán a figyelemfelkeltés a célja. Az, hogy az ellehetetlenítéssel küszködő Cigány Magazinnak mentőövet kérjen a törvénybe iktatott kulturális autonómia szellemében.

Farkas Kálmán

Cigány Félóra

Hogy valójában nem pusztába kiáltott szó mindaz, ami a Cigány Félórában elhangzik, azt bizonyítja a hallgatók reagálása. Ez alkalommal a Cigány Félóra 2000. február 25.-ei adásából az Önök üzenetei címmel elhangzott blokkot említeném jelesen, mely bizonyítja azt: van létjogosultsága e műsornak, és nem csak a romák hallgatják figyelemmel. Ezek az üzenetek visszajelzések, olyan iránytűk is, amelyek igazodási pontként szolgálnak a szerkesztőségnek. Jól is hasznosítja mindezt **Varga Ilona**, a műsor szerkesztője.

E műsor egyik hallgatója azt a hallatlan nagy ellentmondást említette

meg, amely a gazdag és a roppant szegény cigányok között húzódik, és sürgette a romák összefogását, egymás segítségét. Egy 65 éves férfi arról beszélt, hogy a fajgyűlöletet nem eltűnőni kell, hanem fellépni ellene. Egy tanárnő az általános előítéletek ellen emelt szót, hangsúlyozva: nem a bőr színe határozza meg, hogy valaki tiszta-e vagy sem, hanem intelligenciája, s példaként említett olyan diplomás családokat, ahol nyoma sem volt a tisztaságnak. **Dóra Jánosné** tanárnő elmondta, foglalkozásából eredően rengeteg tapasztalata van, és sok olyan roma családot ismert meg, akik a

társadalom megbecsülésére, elismerésére méltóak, rendesek, tiszták, bár szegények. Igen tanulságos volt a következő hallgató véleménye. Egyebek között a következőket mondta: „Közelebb kell engedni magunkhoz a cigányokat, hogy jobban megismerjük őket.” Biztatta a szerkesztőt e sor folytatására. „Én – folytatta – nagyobb lehetőséget adnék a romák megismeréséhez, ismerem őket, velük nőtem fel. Egész életem folyamán azt tapasztalom, hogy nagyobb a szeretetűségük, s oda kell jobban figyelni rájuk, segíteni őket.”

F. K.

Gyűjtőmunka a Patapoklosi cigányok között 1976-77 években (IV. rész)

*Sáfár Sándor és Wuscher Anna közös gyűjtéséből
összeállította Wuscher Anna*

1975-76-77 tragikus esztendő volt a poklosiak életében. Előtérbe kerültek, mindent megelőztek a halotti szokások. **Kalányos József** (Korro), egyik fia László (Cseles), négy gyerek apja, a tsz-ben dolgozott, mint taktoros. Akkor, amikor a környező falvakban 20-25 évi szolgálati idő után egy-egy tanító 2400-2500 forintot keresett, Cseles taktorosként 7 ezret. Fizetésnapokon ő fizetett az összes poklosi cigánynak. Volt eszem-iszom meg muzsika. Kihasználta a rokonok. Cseles háza ugyanakkor düledező félben.

*Kalányos László (Cseles) patapoklosi kriptája,
mellette a kiszedett gerendák, jobb sarokban a kiszedett téglák*

Egy fizetés utáni estén a kocsmába betévedt a két körzeti rendőr. Kérték, hogy Cseles nekik is fizessen. Ő nemet mondott. A mulatozó rokonok észre sem vették, hogy a rendőrök kihívták a kocsmából Cselest. Valahol a kocsmá környékén agyba-főbe verték, rendőrkutyával haraptatták. Végül eszméletlenül az árokba gurították és elmentek. A rokonok csak akkor eszméltek, amikor a kocsmáros közölte, hogy több hitel nincs. Ha fizetnek, ihatnak tovább. Keresni kezdték Cselest. Hamarosan megtalálták eszméletlenül, nyöszörögve az árokban. A segélykérő telefonon a cigányok azonnal hívták a mentőt, majd reggel értesítették a történetről a katonai ügyoszt Kaposvárról. A két rendőrt letartóztatták. Egyikük négy, másik hat hónapi börtönt kapott. Cseles jobban lett, csak a felkarján lévő kutyaharapás volt fájdalmas és csúnya látvány. Sajnos valaki azt a tanácsot adta Cselesnek, hogy a hagyói füves asszony tud egy jó bekenni való folyadékot. (Kolduslatorfű, stb). Ettől a vizsgálatok előtt-alatt, nyolc-nyolc napig ijesztően csúnya lesz a seb. Eredményezni fogja a hosszú ideig tartó táppénzt, majd a leszázalékolást. Utána a szép szabad életet nagy pénzzel, rokkantsági nyugdíjjal. Cseles szót fogadott. Amikor szükséges volt a

vizsgálathoz, bekenegette a felső karján kutya-harapástól szerzett sebet, ami egyébként is nehezen gyógyult. Elrákosodott. Le akarták vágni a kezét tőből. Nem hagyta. Néhány hónap múlva meghalt. Haláláért okolták a rendőröket és **dr. Muskáth József** körorvost, pedig ő lelkiismeretesen kezelte őt is, a hozzátörölő más cigányokat is. Szegénységükre tekintettel ingyen látta el őket gyógyszerrel. Cseles rokonai cigány szokások szerint megtartották a virrasztást, a pománát. Megtartották a gyászidőt. A halottat minden jóval ellátták a nagy útra. A körorvos, hogy igazolja magát, elrendelte a boncolást. (Rák ellen nincs gyógyszer). Teljesen összetört, részegre itták magukat a rokonok. Lovaskocsival indultak a patai temetőbe. Cseles felesége a koporsóra borulva utazott. Csak a patai temetőben lehetett elvégezni a boncolást. A menet hol előre, hol hátra ment. Teljesen felhergelték magukat, lincs hangulat alakult ki. A cigányok egy része beletörődött a boncolásba, a másik nem. A menettel szemben az út szélére lehúzóva jött az autóbusz

Szigetvárról. A cigányok felbőszültek, fel akarták borítani az autóbust, amely megállt. A rémült utasok kiugrottak.

A cigány csapatot tisztas távolságból követő három nyomozó csak nézett, amikor az utasok közül – ismeretlenként – kiszáltunk Sáfár Sándorral, aki előre lépett, hangos, határozott hangon megszólalt: „Jó napot kívánok! Sáfár Sándor tanár vagyok, néhány éve még a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének munkatársa voltam. Kérem, adják meg a halottnak a tiszteletet. Viselkedjenek emberhez méltóan. Tegyéek le a halottat a hullaházba. Vannak formaszabályok, melyeket a törvény előír. Utána becsületesen, cigány tiszteletadással temessék el testvérüket.” Néma csend. A temető már csak pár lépésre volt. Bevittek a halottat. Megtörtént a boncolás.

Temetés előtt a rokonok a gödör aljától a föld felszínéig kitéglázták a sirt. Az adományokat a koporsóba és az elhelyezett koporsó mellé a sírgödörbe tették. Ennivalót, innivalót, cigarettát, sok pénzt. A pallókat a sírgödör tetejére helyezték úgy, hogy a felszínen 20-25 cm kilátszott. Cseles sírján függőleges irányba kerültek a pallók. Más helyeken esetleg keresztbe a síron. Jóval

később készült sirkeret és sírkő. A pallók maradtak, ez látszik a képen is.

Többen emlegették, hogy **Sötét Pej** anyja: aki kb. 20 éve meghalt, sírját a haláleset egy éves évfordulóján felbontották. (Ez az általános szokás). A koporsó kivétele után, Sötét Pej kivette anyja „arany” fogát. Ruhazacskót varratott és a fogat madzagon mindig a nyakában hordta. Ez biztosította szerencsését.

Dr. Muskáth József körorvos mesélte, hogy **Nagy Rudolf**, felesége halála után egy évvel, kiszedte a sírból koporsóját. Eszméletlen részegen borult a koporsóra. Telefonáltak az orvosért. dr. Muskáth József nem lepődött meg, azonnal indult. Tudta, hogy a cigányok felszedik a halottat. Sajnálta Rudit. Megérkezett, élesztgette, eszméltre térítette.

Nagy Rudolf

A koporsót a rokonok visszahelyezték, de mérgeket az orvos előtt sem leplezték. Szidiák Nagy Rudit, miért nem várta meg a reggelt, jól tudta, hogy ők is készültek a halottfelszedésre.

Kalányos Pál sírkövén is látszik a megbontás. A drága követ házilagosan, sárral tapasztották vissza. Többen elmondták, hogy a halott – mulo – addig jár haza, amíg a hús le nem jön a csontokról. Ezt akarják elősegíteni, vagy megtörténéséről meggyőződni az egy év, a boncolás esetében fél év elteltével történő sírfelbontással. Az így előkerülő bomló hullát hullarogyadéknak, vagy sacmarának nevezik. Meséikben is gyakran emlegetik a fenti dolgot. Valószínű ezt a hagyományt még Indiából hozták. **Brom Stoker**, Drakula című könyvében balkáni szokásnak említi, és a görögkeleti vallási hagyományokba sorolja.

– folytatjuk –

Iránytű az Olvasónak!

1999. évi CXXII. törvény

– egyes munkaügyi és szociális törvények módosításáról –

Az ezáltal havonta megjelenő tájékoztató azzal a céllal készült, hogy segítse a szociális ellátások bonyolult rendszerében történő eligazodást, könnyítse a különböző ellátásokhoz való hozzáfutást. Az ismerettség mellett pontosan szerepelnek a jogszabályok jelölései, melyek a későbbiekben segítséget nyújthatnak a szöveg pontos megismeréséhez.

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi törvény hatályba lépése óta eltelt nyolc évben jelentős változások következtek be a munkanélküliek számában és összetételében. Az elmúlt évben megindult gazdasági növekedés által megjelenő munkaerőpiaci igények olyan átalakításokat követelnek meg, amelyek hatékonyabban segítik a munkanélküliek újbóli és mielőbbi munkába állását.

Ezért a törvénymódosítás célja egyrészt az, hogy fokozottabban ösztönözze az ellátásban részesülő munkanélkülit a munka világába történő visszatérésre, aktívabb álláskeresésre, másrészt, hogy az ellátási rendszerben elért megtakarítások által több pénz jusson a foglalkoztatás támogatására.

Az előzőekben felsorolt célok megvalósítása érdekében a törvény bővíti a közhasznú foglalkoztatás lehetőségét, szabályozza a munkaerőpiaci szolgáltatásokat, megteremt a lehetőséget – az Európai Unióban már ismert – komplex munkacélpia programok támogatására, továbbá a munkahelyteremtés eddig szétaprózott formáit összpontosítja.

A törvény módosítja a foglalkoztatási törvénynek a munkanélküli járadék folyósítási idejét szabályozó rendelkezéseit. A munkanélküli járadék folyósítási idejének felső határát a korábbi 12 hónap helyett 9 hónapban állapítja meg. A munkanélküli járadéknak ennél hosszabb ideig történő folyósítása csak abban az esetben lehetséges, ha a munkanélküli a járadék folyósítás első hat hónapja alatt kezdődő és a járadék folyósítás idejének kimerítése után befejeződő képzésben vesz részt.

A törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosításával 2000. 05.01. napjától megszünteti a munkanélküliek jövedelemelőtti támogatását. A munkanélküli járadékot kimerítő munkanélküliek közül azok részére, akik szociálisan rászorultak, az önkormányzatok biztosítanak foglalkoztatási lehetőséget és csak a foglalkoztatást vállalók részesülhetnek a továbbiakban rendszeres szociális segélyben.

A törvény megszünteti a kereső tevékenység folytatásának lehetőségét a munkanélküli ellátások folyósítása alatt.

Ezeknek a változtatásoknak a célja egyrészt az, hogy a munkanélküliek törekedjenek munkanélküliségük első időszakában az átképzési

lehetőségek elfogadására, olyan piacképes ismeretek megszerzésére, amelynek birtokában ismét eladható tudással, eredményesen munkára találnak a munkaerőpiacon. A módosítás bevezetésének másik célja, hogy a munkanélküliség kezelésében ne az ellátások, hanem a munkaalkalmak teremtése kapjon nagyobb hangsúlyt.

A törvény módosítja a munkaügyi ellenőrzésre vonatkozó jogi rendelkezéseket, valamint a munkaügyi ellenőrzés szervezetiére vonatkozó szabályokat.

A szociális ellátórendszer új elemeként kerül 2001. július 01-jétől bevezetésre a fogyatékosági támogatás. A fogyatékosági támogatás a súlyosan fogyatékos személy esélyegyenlőségét elősegítő havi rendszerességgel járó pénzbeli juttatás. Célja, hogy anyagi segítséggel járuljon hozzá a 18. életévüket betöltött súlyosan fogyatékosok társadalmi hátrányainak mérsékléséhez, ezáltal esélyegyenlőségük javításához. Ez oly módon is kifejezésre jut, hogy a támogatás a jövedelemtől, illetve annak nagyságától független ellátás.

Módosult a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény. A rendszeres gyermekvédelmi támogatás szabályainak szigorítására az önkormányzatok jelzése alapján kerül sor. A jövedelem mérésénél meglévő bizonytalansági tényezők miatt meghatározott körben és feltételek szerint lehetőséget kell biztosítani a jövedelemnyilatkozat valódiságának felülvizsgálatára.

A törvény a jogosultsági feltételek szigorítását fogalmazza meg abban az esetben, ha a család életvitele az elvégzett környezetanalízis alapján nincs szinkronban a beavolt jövedelemnyilatkozatban foglalt adatokkal. A települési önkormányzatok a helyi rendeletükben dönthetnek a törvényben meghatározott vagyoni helyzet mérlegelési lehetőségéről. Ezért törvény rendezné az egyes szociális ellátásoknál már bevezetett, a vagyontól figyelembe vehető vagyonelemeket, ezek értékhatárát, illetve a vagyonnak nem minősülő elemeket. Ennek meghatározásánál alapvető szempont volt, hogy a rászoruló családban nevelkedő gyermekek jogosan kapjanak támogatást, hogy kizárólag anyagi okból ne kelljen a gyermeket kimeneli a családból. Ezért nem számít vagyonnak a lakás céljára szolgáló azon ingatlan, amelyben életvitelszerűen laknak.

190/1999. (XII. 18.) Kormányrendelet a nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások emeléséről

A jogszabály a 2000. január 1-jétől a 2000. január 1-je előtti időponttól megállapított és a nyugdíjfolyósító szervek által folyósított nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások havi összegét az alábbiak szerint rendezi:

8 százalékkal emelkedik:

- az átmeneti járadék összege,
- a havi 49.800 forintot el nem érő egészségkárosodási járadék összege azzal, hogy az egészségkárosodási járadék havi összege az emeléssel együttesen sem haladhatja meg a havi 49.800 forintot,
- a vakok személyi járadéka havi 7250 forintra emelkedik.

A nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások közül:

- a rokkantsági járadék összegét havi 1000 forinttal,

- a rendszeres szociális járadék összegét a 2000. december 31-ig 58. életévüket betöltő nők, illetve a 62. életévüket betöltő férfiak esetében havi 1150 forinttal, egyéb esetekben havi 1000 forinttal,
- a központi szociális segély összegét havi 1150 forinttal emelkedik.

A 2000. január 1-jétől a házastársi pótlék és a házastársi pótlékhoz járó kiegészítés havi együttes összege 9700 forint, a házastárs után járó jövedelem-pótlék havi összege 6700 forintra változik.

Az 1999. december 31-ét követő időponttól megállapításra kerülő

- rokkantsági járadék összege havi 13.300 forintra
- rendszeres szociális járadék összege havi 12.900 forintra emelkedik.

Azt a személyt, aki több nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátásban részesül, az e rendeletben meghatározott emelések ellátásonként külön-külön is megilletik.

191/1999. (XII. 18.) Kormányrendelet a nyugellátások és a baleseti járadék emeléséről

2000. január 1-jétől 8 százalékkal emelkedik a 2000. január 1-jét megelőző időponttól megállapított öregségi nyugdíjat (ideértve a bányásznyugdíjat, a korengedményes nyugdíjat, az egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíját, a szolgálati nyugdíjat és az előnyugdíjat is), a rokkantsági nyugdíjat, a baleseti rokkantsági nyugdíjat, az övezgyi és a szülői nyugdíjat, az árvaellátást, valamint a baleseti hozzátartozói nyugellátásokat.

Az 1999. december 31-ét követő, de 2001. január 1-jét megelőző időponttól megállapításra kerülő öregségi teljes nyugdíj legkisebb összege havi 16.600 forint

A fentiek szerinti időponttól megállapításra kerülő rokkantsági nyugdíj legkisebb összege

a III. rokkantsági csoportba havi

16.600 forint,

a II. rokkantsági csoportba havi

17.420 forint,

az I. rokkantsági csoportba havi

18.040 forint.

Ugyancsak a fentiek szerinti időponttól megállapításra kerülő baleseti rokkantsági nyugdíj legkisebb összege

a III. rokkantsági csoportba havi

16.700 forint,

a II. rokkantsági csoportba havi

17.540 forint,

az I. rokkantsági csoportba havi

18.150 forint.

Az árvaellátás legkisebb összege havi 14.160 forint.

215/1999. (XII. 26.) Kormányrendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) megállapításáról

A teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér kötelező legkisebb összege a

- teljes munkaidő teljesítése és havibér alkalmazása esetén 25.500 forint,
- órabér alkalmazása esetén 147,00 forint.

Teljesítménybérezés esetén a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalói havi munkabérének (tisza teljesítménybér, illetve garantált bér és teljesítménytől függő mozgóbér együttes) kötelező legkisebb összege a teljesítménykövetelmények százszázalékos és a teljes munkaidő teljesítése esetén 25.500 forint.

Pető Zsolt

Legalább a távlatok lennének reménykeltőek

Csak az álcázott rasszizmus hívei gondolhatnak arra, hogy a cigányság életkörülményeinek javítására fordítható közpénzek eleve fölösleges kiadások, mivel nemzetgazdasági szempontból úgysem térülnek meg. Am ez az érvelés azért is merőben félrevezető, mert azt sugallja, hogy a társadalom peremére szorult csoportokon nem lehet segíteni. Vagy maguk képesek helyzetükön változtatni, vagy hiábavaló bármiféle segítség. De éppen a társadalmi tények mutatják azt, hogy minél inkább növekednek a különböző egyenlőtlenségek, annál nagyobb a veszélye akár az állampolgárok közti szembenállás és ellenségeskedés elmélyülésének. Mert ha csak egy kitüntetett réteg vagy csoport – mint mostanában a sokszor hangoztatott polgári középosztály – anyagi és szellemi jóléte válik fontossá, előbb-utóbb az erőszak és a kizsákmányolás rendje kerekedik felül.

Nyilván nem arról van szó, hogy az erőszakos egyenlősítés szempontjainak kellene érvényesülniük. Hiszen – amiként a korábbi évtizedek tapasztalatai mutatják, akik a társadalmi egyenlőség megteremtésére törekednek, olyan kiváltságokra tartanak igényt, amelyek magasan más társadalmi csoportok fölé emeli őket. Ugyanakkor ez mindent behálózó korrupciót eredményez, mivel az elit, amely kizárólagosan birtokolja az árukat és szolgáltatásokat, szükségképpen elvárja, hogy cserébe elosztó tevékenységéért érdemeket tulajdonítsanak neki. Más kérdés, hogy a napi létbizonytalanságban élők mindig is vonzódnak még e torz egyenlőségforma iránt is. Merthogy egyfajta biztonságot valóban megteremt. S így az egyenlőség még a szabadságnál is

értékesebb, amelynek hiányát viszont csak akkor lehet érezni, mikor az bekövetkezik.

S ebből a szempontból a szabadságot inkább az állampolgári esélyegyenlőség összefüggésében kell értelmezni. Mert kétségtelenül igaz, hogy a lecsúszott társadalmi csoportok (így cigányság) bármilyen szintű állami segélyezése rövid távon sem lehet eredményes. Fájdalmasan nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy az eltartotti lét a cselekvő önállóságtól fosztja meg az állampolgárokat. Mintegy tehetetlenségre kárhoztatja őket miközben civilizatorikus igényeik ugyanúgy növekednek, mint akiknél az értékkerető munka a jövedelemszerzés alapja. S éppen ez a döntő mozzanat. Vagyis hogy mindenki valamilyen szempontból hasznos tevékenység révén jusson jövedelemhez. Mert ezáltal rögzülhet bárkiben az a képesség, hogy ragaszkodjon ahhoz és használja azt, amit megkeresett és amit birtokol. Az állami segítség stratégiája csak ebben a logikában teljesebbé válhat. Csakhogy éppen azt vehetjük észre, hogy a jelenlegi kurzusban is – hiába beszélnek több milliárd forintból, amit a cigányságra kellene fordítani – érzékelhető elmozdulás nem következett be. Jóllehet a kormányzat adócsökkentést, hét százalékos gazdasági növekedést, az egészségügy átalakítását ígérte, a valóságban azonban vajmi kevés történt.

A családi pótlék kiterjesztése is például a gazdag rétegeknek segített, mint ahogyan az amúgy jelentéktelen felsőoktatási tandíj eltörlése. Vagyis joggal mondhatjuk azt, hogy az ésszerű társadalmopolitikai döntések helyett a pótcselekvések vették át a szerepet.

Ha nem így lenne, aligha fordulhatna elő, hogy - egyebek között - a közszolgálati médiumok hatalmi felügyelet alá kerülnek. A szegénység-ügy (s ezzel összefüggésben a cigányság ügye) azonban sokkal félelmetesebb annál, hogy sem pusztá szólamokkal a figyelmet másfelé lehetne terelni. S ebben feltétlenül meghatározó szempont az Európai Unióhoz való csatlakozás. Csak közben arról sem feledkezhetünk el, hogy az árak valóban a jóléti államok szintjét és mértékét érik el, az ehhez szükséges vásárlóerővel legfeljebb a társadalom egyharmada rendelkezik. Joggal kérdezhetjük meg: a fennmaradó kétharmaddal mi lesz? Ha ugyanis arra utalunk, hogy a népesség végesen fogy, az egészségügyi mutatók drasztikusan romlanak, a funkcionális analfabéták száma pedig nő, ilyen körülmények között legfeljebb „felemás polgárosodásról” beszélhetünk.

Egészen pedig pauperizálódásról (elszegényedésről), melynek végzetes következményei beláthatatlanok. S ebből is következik, hogy a közpénzek elosztásánál a mérlegelési szempontokat újra kellene fogalmazni. Mert ugyan szükség van például az országjelkép megalkotására, a banki konszolidációra, de ha a társadalom leszakadt csoportjai reményt sem látnak a felkapaszkodásra, csak a feszültségek növekedhetnek. Az állampolgári pesszimizmus pedig könnyen átcsaphat a teljes közönybe, vagy ami ennél is veszélyesebb: nyílt gyűlölködésbe, amely mindig éltető eleme az erőszaknak. Valamennyiünk érdeke, hogy ezt elkerüljük.

Dr. Kerékgyártó T. István

PÁLYÁZATOK

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány 2000. évi pályázati felhívása a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájának, önazonosságának megőrzéséért, fejlesztéséért végzett tevékenység támogatására

CÉLPÁLYÁZATI TÉMAKÖRÖK:

- **Gyermek- és ifjúsági táborok, tanulmányi kirándulások**
Második szakasz (2000. szeptember 1. és 2001. február 28. közötti időpontban zajló programok)
beküldési határidő: 2000. május 5.
döntés: 2000. június közepe
- **Hagyományörző és kulturális rendezvények**
Második szakasz (2000. szeptember 1. és 2001. február 28. közötti időpontban zajló programok)
beküldési határidő: 2000. május 5.
döntés: június közepe
- **Kiadói tevékenység**
beküldési határidő: 2000. április 21.
döntés: 2000. május vége
- **Kalendárium kiadása**
beküldési határidő: 2000. szeptember 15.
döntés: 2000. október vége
- **Kisebbségek hitéletéhez kapcsolódó**

anyanyelvi és közösségi tevékenységek

beküldési határidő: 2000. április 21.
döntés: 2000. május vége

– **Kisebbségi anyanyelvű és cigány színházi tevékenység**

beküldési határidő: 2000. április 21.
döntés: 2000. május vége

– **Közgyűjtemény állományának gyarapítása**

beküldési határidő: 2000. április 21.
döntés: 2000. május vége

A kuratórium a döntéshozatal időpontjainak változtatási jogát fenntartja! Értésítés küldése a döntéstől számított 10 napon belül.

FIGYELEM!

Az adatlap a pályázati kiírást részletesen tartalmazó útmutatóval együtt beszerezhető a közalapítvány irodájában munkaidőben (Budapest, V. ker., Akadémia u. 3. II/240.) Ha a pályázó

postai úton kéri az anyagot, akkor C5-ös (közepes méretű), a pályázó nevére megcímzett, felbélyegzett válaszbortéket kérünk.

Levélcímünk: 1387 Budapest 62. Pf.: 25. Az adatlap és az útmutató lehívható az alábbi Internet címen is:

<http://www.romapage.c3.hu>

<http://w3.datanet.hu/mnekk>

A teljes pályázati anyagot 1 példányban, 200 Ft értékű postai bélyeggel együtt kérjük benyújtani! Faxon, e-mail-en nem küldünk és nem fogadunk pályázati anyagot!

FONTOS!

Az adatlap kitöltéséhez 8 oldalas útmutató szükséges, amely részletesen tartalmazza a pályázat benyújtásához szükséges tudnivalókat is! Hiányos vagy késve érkező pályázatot a kuratórium nem bírál el. Hiánypótlást nem kérünk és nem fogadunk el.

Roma jogvédő szervezetek támogatása (kódszám: 862)

A pályázat célja:

Az emberi jogi sérelmek megelőzése és orvoslása, a romák és nem romák közötti kommunikáció javítása, az előítéletek csökkentése. Roma származású egyének vagy csoportok jogvédelmét, képviselőtét ellátó tanácsadó irodák, szervezetek támogatása, etnikai konfliktusok kezelése.

A pályázók köre:

Jogi személyek, civil szervezetek, intézmények szakmai műhelyei, kis közösségek és a velük együtt működő intézmények, illetve maguk az intézmények függetlenül is. Egyének önállóan nem pályázhatnak.

Pályázni lehet:

Jogvédő szervezetek kérhetnek támogatást jogsértések felderítéséhez, olyan hivatásos ügyvédek honorálásához, akik vállallják a fizetésektől roma polgárok védelmét. A Soros Alapítvány civil szervezetek jogvédelemmel kapcsolatos szakmai tevékenységét fejlesztő tréningek, továbbképzések, konfliktuskezelő programok szervezéséhez is támogatást nyújt.

A tervezett keret: 35 millió Ft

Beküldési határidő: 2000. április 21.

A pályázati döntésekről szóló értesítés várható határideje: 2000. július 31.

AZ ÖSSZES SOROS PÁLYÁZATRA VONATKOZIK:

A pályázat követelményei: pályázni kizárólag az erre a célra szolgáló űrlap kitöltésével lehet, amelyen a részletes pályázati követelmények megtalálhatók.

További információ és űrlap beszerezhető:

a pályázó nevére megcímzett és felbélyegzett közepes méretű válaszborték megküldésével postai úton:
Soros Alapítvány 1525 Budapest, Pf.: 34. Telefon: 315-0315 Fax: 315-0201,
vagy személyesen Budapest, II. kerület Boyai út 14.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet cigány vállalkozások támogatására

A pályázat célja, hogy elősegítse a cigány mikro- és kisvállalkozások, családi kisvállalkozások és őstermelők

- versenyképességének, munkahelyteremtő képességének fejlesztését,
- piacképes termelő, illetve szolgáltató tevékenységének kialakítását,
- értékesítési közösségének, termelői hálózatának megszervezését.

A Közalapítvány azokat a vállalkozói tevékenységeket kívánja támogatni, amelyeknek

- eredménye piacképes termék vagy szolgáltatás,
- a támogatott tevékenység piaci igényt is kielégít, ennek következtében gazdasági eredménnyel is jár,
- cigány munkanélkülieket és jövedelempótló támogatásból kiesett cigány embereket, családtagokat foglalkoztat.

E célra elkülönített támogatási keretből **pályázatonként maximum 1,5 millió Ft kamatmentes visszatérítendő támogatás igényelhető.**

Az e célból készített űrlapon **pályázhat** minden olyan Magyarországon bejegyzett jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, egyéni vállalkozó és őstermelő aki, illetve amely:

- a pályázatban kért visszatérítendő kamatmentes támogatás 10%-át kitevő saját erővel (nem csak készpénzzel) rendelkezik, vagy egyéb forrásból (Munkaügyi Központ, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, gazdahitel program, FVM támogatás, Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, és Területfejlesztési Tanács stb.) származó támogatást nyert.
- pályázata piaci igényekre épül, üzleti terven alapuló gazdasági eredményt tud felmutatni,
- a piaci és üzleti tervek mellett rendelkezik a jövőre vonatkozó elképzelésekkel, fejlesztési tervekkel,
- az igényelt támogatás összegének értékében megfelelő fedezetet tud biztosítani (1 millió Ft feletti támogatási igény esetén terhelhető ingatlan fedezet, ezen összeghatár alatt ingatlanfedezet vagy kézfizető kezések)
- vállalja, hogy a támogatás visszafizetéséig együttműködik a Közalapítvánnyal, továbbá, hogy a Közalapítvány által megbízott személynek betekintést enged a vállalkozás működésébe, és a kért információkat legkésőbb 15 napon belül megadja.

A kapott visszatérítendő kamatmentes támogatást a támogatási szerződés megkötésétől számított **maximum 9 hónap türelmi idő után, maximum 3 év alatt kell** – a támogatás megítélését követően megkötött szerződésben szabályzott feltételek és futamidő szerint – a támogatottnak **visszatéríteni**. A Közalapítvány a

pályázó vállalkozásokat a döntés meghozatala előtt a helyszínen is megvizsgálja.

Előnyben részesülnek azok a cigány pályázók, akik vagy amelyek

- tevékenysége tényleges munkahelybővítéssel jár,
- a pályázott tevékenységbe több saját erőt vagy más forrást tudnak bevonni,
- elsősorban cigány munkanélkülieket foglalkoztatnak vagy kívánnak foglalkoztatni.

Nem részesülnek támogatásban azok a pályázók

- akinek – beleértve a közös háztartásban élő családtagot is –, vagy amelynek a Közalapítvánnyal szemben tartozása van,
- aki vagy amely cég tulajdonosa vagy vezetője a Közalapítvány Kuratóriumának, Felügyelő Bizottságának a tagja, vagy a Közalapítvány irodájának a munkatársa illetve azok közeli hozzátartozója (Polgári törvénykönyv szerint),
- akinek vagy amelyeknek köztartozása van,
- aki vagy amely ellen csődeljárás, felszámolási eljárás vagy büntetőeljárás folyik.
- akinek vagy amelynek a pályázata sertéstartásra irányul (2000-ben a Közalapítvány a hátrányos piaci körülmények miatt sertéstartásra nem ösztönzi a pályázókat).

**A pályázat beadási határideje:
2000. május 31. 24.00 óráig.**

A pályázatokat postán 2 példányban kell a Közalapítvány részére elküldeni. Pályázni kizárólag csak a Közalapítvány által készített **pályázati űrlappal** lehet, mely a Közalapítványnál 2000. március 6. után személyesen vagy felbélyegzett válaszboríték ellenében beszerezhető. Kérjük, a borítékra írják rá: „vállalkozói pályázat”. Hiányos pályázat esetében - az iroda értesítését követően – maximum egyszeri hiánypótlásra van lehetőség. A beadási, illetve az iroda hiánypótlási felszólításban megjelölt határidőt követően még mindig hiányos pályázatokkal a Közalapítvány tovább nem foglalkozik. Kezdő vállalkozások esetében egyes – az űrlapon külön jelzett – dokumentumok beszerzése a támogatás megítélését követően is megtörténhet. Ebben az esetben a támogatás kiutalására csak ezen dokumentumok pótlását követően van mód. A benyújtott pályázatok elbírálására legkésőbb 2000. szeptember 20-ig sor kerül.

**Címünk: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány
1021 Budapest, Budakeszi út 559d, P/5, V/2.
Tel/fax: 394-2647, 394-1852.**

BORSSZEM JANKÓ

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy öregasszony. Egyedül élt kis házacskájában az erdő szélén. Egy szombati nap, ahogy takarítgatott, eléje gurult egy szem fekete borsszem. Sajnálta kispertit. Felvette és lenyelte. Rövidesen gyermeke született.

– Ezt a gyereket a borsszemnek köszönhetem – gondolta, mert ura nem volt, és senkit sem ismert.

El is nevezte gyermekét Borsszem Jankónak. Jankó nőtt és erősödött. Különösen az ereje lett egyre nagyobb. Tizenhét éves korában, ha lépett, térdig szakadt a földbe, olyan nagy volt a súlya. Akkor azt mondja Borsszem Jankó az anyjának:

– Kedves édesanyám, úgy gondolom, hogy már elég nagy vagyok, elmegyek ország-világot látni. Szeretnék nálamnál erősebb emberre találni, akivel megküzdehessek. Süssön nekem olyan perecet, amelynek téstáját saját tejével gyúrja össze. Ne búsuljon, meglátja, hét év múlva hazajövök.

Búsult ugyan az anyja, de látta, hogy úgysem tudná visszatartani a fiát, hát megsütötte neki a perecet, és sírva-ríva elbúcsúztak egymástól.

Borsszem Jankó ment-mendegélt. Hét esztendeig meg sem állt, de ez alatt az idő alatt nem hogy emberrel, de még egy verébbel sem találkozott. Mikor megéhezett, evett a perceből. Ez olyan csodálatos perec volt, hogy soha sem fogyott el. Egyszer csak rátalált egy malomra. A malomnak nem volt teteje, csak négy fala, de a belseje tele volt óriási malomkerekekkel. Nézi Jankó, ugyan milyen malom lehet ez. Meglát a gerendán egy icipici emberkét. nagyon öreg volt, a szakála a földig ért. Megörült neki Jankó, ez volt az első ember, aki a hét hosszú esztendő után először útjába akadt.

– Megbocsásson, kedves jó öregapám, de mit csinál kend ebben az öreg malomban? – kérdezi Borsszem Jankó.

– Én, fiam, hetvenhét éve vagyok itt, és lesem az erőt.

– Miféle erőt les, öregapám?

– Annak az erejét, aki ez a malom. Ez a malom olyan emberé, akinek sem

ezen, sem a másvilágon erő dolgában nincs fogható párja. Talán az egész világ ereje benne van!

– Ki ez az ember?

– Úgy hívják, hogy Basa király. Látod, fiam, ezeket a malomkerekeket? – magyarázgatta az öreg. – Ezekben a kerekben van Basa király ereje. Aki ezekkel a kerekkel megbirkózik, az Basa királlyal is könnyen elbánik.

– No, nézzen meg engem jól, öregapám, mert én vagyok az, aki legyőzi Basa királyt.

Borsszem Jankó se szó, se beszéd, megfogta az egyik kereket, és egyetlen lendülettel felhajította egészen az égig. Megvárta, amíg lefelé esik, s mikor már a földre ért volna, elkapta a levegőben. Fogta aztán a kereket, és szétzúzta vele az egész malmot, csak tiszta liszt maradt a helyén.

– Kedves fiam – ugrándozott örömeiben az öregember. – Most már nem kell tovább őriznem a malmot, de vigyázz, mert Basa király már tudja, hogy te itt vagy. Otthon fekszik erőtlennül, mert te elvetted az erejét. Menj hozzá, de nagyon vigyázz! Ahogy haladsz ezen az úton, találsz két pusztát. Jobb kezéd felől élnek a vadlibák, ezekkel szokta Basa király az erejét kipróbálni.

Jankó megköszönte az öregember tanácsát, és elindult a vadlibákhoz. Ahogy azok meglátták, rárohantak, hogy elpusztítsák. Jankó azonban nem ijedt meg, hanem elkaptott egyet a farkánál fogva, és a többi egy suhintással agyonverte vele. Aztán továbbment, amíg Basa király házához nem ért.

– Szerencsés jó napot, felséges uram, Basa király. Eljöttem, hogy összemérjük erőnket.

– Ne bántsál engem, kedves fiam! Nincs már nekem semmi erőm. Elvetted te azt akkor, amikor ízzé-porrá zúztad a malmot, és agyonverted a vadlibáimat.

– Kegyetlen ember voltál világeletemben, Basa király – szölt Jankó. – Erődet mindig rosszra fordítottad.

– Én bizony, fiam – kezdte szomorúan Basa király –, olyan erős ember voltam, hogy sem Felső-, sem Alsó-Indiában nálam erősebb ember nem akadt. De te

bizony százezer grádiccsal vagy erősebb nálam. Azt is tudom, hogy te miből lettél. Borsból. Ez a te erőd titka. Könyörögve kérlek, Jankó, hagyd meg az életemet, hadd éljem le öreg napjaimat nyugodtan. Légy inkább segítségemre! Van a kertemben egy körtefa. Azon olyan körték teremnek, mint az öklöm, de ahogyan estére megnőnek, reggelre már egy sincs belőlük, mert éjszaka valaki mindig ellopja. Ki lehet az, miféle betyár, kilesni nem tudom, de ha te megtennéd, odaadnám neked az egyik lányomat, és fele királyságomat.

– Megteszem én Basa király – mondta Borsszem Jankó.

Estére egy ágyat állított fel magának, a körtefa alá. Leült rá, úgy várta, mi lesz. Éjjel tizenkét órakor látja ám, hogy jön egy asszony kocsiival. Odamegy a körtefához, letép egy körtét, és kezdi enni. Janó meg sem moccan. Várta nyugodtan, amíg a jövevény megeszi a körtét, hogy meggyőződjék róla valóban ő-e a tolvaj. Mikor az már a másik körte után nyúlt, Jankó felugrott, és elkapta a kezét:

– Megvagy, tolvaj!

Jaj, eressz el – rimázkodott az asszony-, mert ha nem, rögtön vége az életemnek! Megígérem, hogy tájékára sem jövök többé a körtefának.

Megesett Jankó szíve az asszonyon, hát elengedte.

Örült reggel a király, hogy megvannak a körték.

– No, ha már a leányomat és fele királyságomat neked ígértem, szavamat be is tartom: legyél a vejem, hiszen méltóbb utódot úgysem találhatnék a kerek világon.

Ezután bevezette Basa király a lányát. A fiatalok egy szempillantás alatt megtetszettek egymásnak. Disznóháton hozták el az erdőszéli házikóból Jankó édesanyját, és csaptak olyan lakodalmat, hogy még a sánták is táncoltak örömeikben. Meg is koronázták Jankót felekirálynak, és még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Nagy Lajos, Szarvas, 1957

Gyűjtötte: Sáfár Sándor

Néhány rejtvényünk ezekkel az ünnepekkel lesz kapcsolatos!

Ha felfedezitek a szabályt, megtudhatjátok, hogy a kérdőjel melletti négyzetbe milyen ábra kerül?

—	^	△	?	
^	△		?	
△		—	?	
	—	^	?	

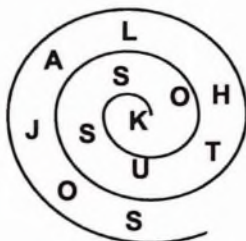
M		D		N	N						
T	Y		R		S	K		V			
G		N	C	Z		R	P		D	N	

Kik ezek a nők?

Átlósan, a bal felső sarokból indulj a jobb alsó sarokba! **Megfejtésül egy költő, forradalmár nevét kapod!**

lábán hordják	→				
búzából készül	→				
védi a hazát	→				
pulóvert kötünk belőle	→				
dugó készül belőle	→				
szereti hazáját	→				

A kiindulási pont a csigavonal közepe. **Mi a neve?**

szeszes ital ➡

út másképpen ➡

összedőlt épület ➡

Bal felső sarokból indulj, átlósan
olvasd össze a három betűt! **Ki ő?**

Írjátok be az ábrába számozás szerint a meghatározásokra adott válaszokat! Ha sikerül, a vastag vonallal jelölt függőleges sorban egy madár neve lesz olvasható, amely rendetlen fészekrakásáról híres. **Ki találta meg melyik ez a madár?**

1. Villás farkú madarak eresz alá rakott fészke
2. Pusztító égés keletkezési helye
3. Sokat fecsegő nőszemély
4. Fullánkös rovarok fészke
5. Piszkos, szemetes hely
6. Kelepelő madarak villanypóznán álló fészke

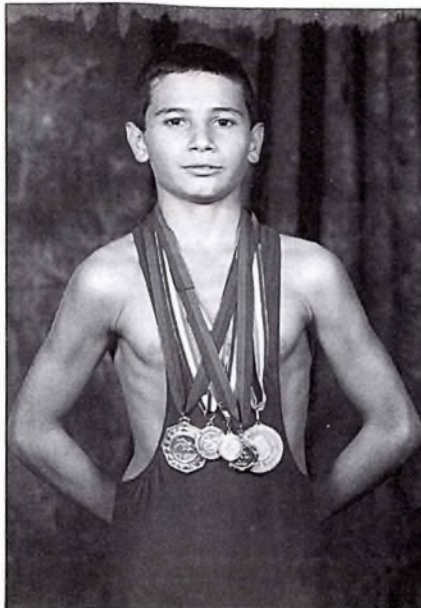
[illegible]

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

Roma holt lelkek

Az elmúlt hónapokban jelent meg **Farkas Kálmán** Roma holt lelkek című humoreszkeket tartalmazó kötete. „Romungrók és oláh cigányok sorjázna egymás mellett ebben a kötetben is, úgy, ahogyan ez a cigány ember, író, újságíró közvetlen közelről, velük együtt élve – sorsukat átérzve – ismeri őket. Nincs itt távolságtartás, ám van rálátás a jellemekre, szituációkra, történésekre. A minden írói ábrázolásmódhoz szükséges rálátásának nyitja: az ironikus szemlélet. Bármennyire is szereti ezeket a szereplőket, nem elfogult irántuk, nem akarja „szépiteni”, „retusálni” portréikat, olyannak írja meg őket, amilyenek – írja a kötet előszavában **Kárpáthy Gyula** József Attila díjas író.

A kötet utánvételt megrendelhető szerkesztőségünkben. A kötet ára 300 forint+postaköltség. Cím: Lungo Drom roma lap Szolnok, Aranka út 3. 5000. Telefon: 06-56/372-269.

Horváth György, többszörös városi bajnok, diák olimpiai bajnok és nemzetközi verseny győztese Abony és Pest megye legeredményesebb birkózója.

A szép eredményekhez Gyurinak, az edzőjének és a szülőknek is gratulálunk

Élő remény

A napokban jelent meg az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában **Rácz Lajos** Élő Remény című, Zsoltárokat tartalmazó kötete. „Rácz Lajos Zsoltárai szerencsésen ötvözik a roma kultúra legnemesebb hagyományait a Biblia képi és jelképi világával. A költő élénk színei olyanok, mint a cigány lányok suhogó tarka szoknyái, gondolatai viszont olyan mélyek, mint a rejtélyes teremtmény, az ember titkai.” – írja a költőről az előszóban **Görbicz Tamás**.

A kötet megvásárolható a szerzőnél, akinek címét az érdeklődők részére szerkesztőségünk megadja.

Aki tud segítsen!

A Kázmárki Cigány Kisebbségi Önkormányzat vezetősége az alábbi kéressel fordul a segíteni tudó olvasók felé!

Kázmárk község cigánysága nagy szegénységben él. Mindennemű segítséget hálás köszönettel vennének. Elsősorban élelmiszer és ruhaadományokra lenne nagy-nagy szükségünk!

A segíteni tudók jelentkezését az alábbi címre várják: Cigány Kisebbségi Önkormányzat Kázmárk.

Horváth Gábor

Kisebbségi Önkormányzat titkára
3831 Kázmárk

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj

egy évre: 1176 Ft,

fél évre: 588 Ft,

negyedévre: 294 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

**5000 Szolnok,
Aranka utca 3.**

Telefon:

(06) 56/372-269

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

JOGVÉDŐ IRODÁK

Nemzeti és Etnikai Jogvédő Iroda

Irodavezető: **Dr. Furmann Imre**

Cím: 1537 Budapest 114. Pf.: 453 269

Telefon: 303-8973, 314-4998

Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Iroda

Irodavezető: **Dr. Pálfi Miklós**

Cím: 5000 Szolnok, Kossuth tér 1.

Telefon: (06) 56/411-205

Cigányok Jog- és Érdekérvényesítő Irodája

Irodavezető: **Dr. Kosztics István**

Jogsegélyszolg. vezető: **Dr. Szelestey György**

Cím: 7621 Pécs, József A. u. 4.

Telefon: (06) 72/325-558

Roma Parlament Konfliktusmegelőző és Jogvédő Irodája

Irodavezető: **Dr. Pánczél Márta**

Cím: 1084 Budapest, Tavaszmező út 6.

Telefon: (06) 1/313-18-87

Roma Polgárjogi Alapítvány Jogvédő Iroda

Irodavezető: **Horváth Madár**

Cím: Budapest VIII., Dob u. 105.

Telefon: 352-4500, 352-4502

Pentru Voi - Tiértetek Zala Megyei Kisebbségek Jogvédő Szervezete

Jogász: **Dr. Hard Ferenc**

Cím: Zalaegerszeg, Kossuth út 43. I. emelet

Telefon: (06) 96/330-479

DROGMEGELŐZÉS

„Nem a világi jókat megtagadni,
de józan ésszel vele élni tudni,
a bölcsességnek titka és jele.”

(Berzsenyi Dániel)

Tapasztalatok szerint a legtöbb gyermek nem kerül tartós kapcsolatba a drogokkal,

de sajnos nem elkerülhetetlen, hogy ez minden esetben így legyen.

A mai fiatalok korábban és könnyebben jutnak élvezeti cikkek közelébe, mint 20 vagy 30 évvel ezelőtt.

Újabb szerek jelentek meg, a normák, az értékek is megváltoztak.

A fiatalok számára szükségessé és lehetővé vált, hogy nyitottabbak és egyben óvatosabbak is legyenek, mert választási lehetőség előtt állnak. Ezen alternatívák egyike,

hogy kipróbálják-e és ha igen, hogyan az élvezeti cikkeket.

Ha a válasz igen, a szülők igen nehéz helyzetben érezhetik magukat.

Hogyan lehet felismerni a drogfogyasztót?

Egyszeri vagy az első fogyasztás esetén a felismerés különösen nehéz feladat. A kezdeti fázisban nagyon nehéz dolgunk van, hiszen a drogfogyasztásra utaló jelek nagyon hasonlítanak azokhoz a tünetekhez, amelyek a pubertáskori változásokkal járnak együtt, mivel mindkét esetben fokozatos személyiségváltozás következik be.

Nagyon fontos, hogy feltétlenül mindent gondoljunk át mielőtt ítéleznénk!

A szer okozta változást egyértelműen csak akkor lehet biztosan felismerni, ha már függőség áll fenn. Ezt a változást a drogfogyasztó környezete előbb veszi észre, mint maga a szenvedélybeteg.

A szülő ne szégyellje a szakemberek segítségét kérni, hiszen talán már nem elég az általa nyújtható segítség!

A következő kérdéseket fontolja meg a szülő:

- Közönyösebb, levertőbb, fáradtabb-e gyermeke az utóbbi időben?
- Megváltozott-e kapcsolata a családtagokkal, iskolatársakkal, tanáraival?
- Megszakította-e kapcsolatait régi barátaival, s újabbakat alakított ki?

- Romlott-e iskolai teljesítménye, tanulmányi eredménye?
- Elhanyagolja-e a sportot, hobbiját?
- Megváltoztak-e étkezési, alvási szokásai?

Ha ezek többségére igenlő a válasz, akkor fel kell tenni a kérdést, hogy vajon nem alkohol- vagy kábítószerfogyasztó-e a gyerek, vagy esetleg más komoly iskolai vagy családi problémája van. Nem szabad sem elbagatellizálni, sem eltúlozni a probléma nagyságát, de foglalkozni kell vele!

Általában nem a szülő hibája a kiváltó ok. Nem biztos, hogy a fiataloknak éppen mély emberi problémáik vannak. Nem biztos, hogy a szülő életvitele ellen láznak. Igyekezzék feltárni a valódi okokat! Nem az a fontos, hogy ki a hibás, hanem az, hogy mi a segítségnyújtás leghatékonyabb módja, hiszen a folyamatos drogfogyasztásnak komoly következményei vannak.

Hogyan hat a kábítószer?

Nagyon változó a hatás, mert sokféle tényező szerepet játszik benne. Például a személyiség (fizikai és pszichikai adottságok), a drog fajtája és erőssége, a használat gyakorisága.

Melyek a kábítószer-fogyasztás alapvető tünetei, vészjelei?

Alapvetően a „másság” lesz a jellemző. Szokatlan tárgyak jelennek meg a fiatal környezetében, testi, lelki, magatartásbeli változásokon megy át a drogfogyasztó. Ha ezek a tünetek jellegzetesen együtt fordulnak elő, és a változások hosszantartóak, akkor jogosan gyanakodhatunk szenvedélybetegség kialakulására, kábítószer-élvezetre.

Látványos szülői intézkedésre csak akkor kerüljön sor, ha biztos és tényszerű a gyermek kábítószer-fogyasztási szokása!

Gyanút keltő használati tárgyak:

- alufólia-darabkák, különlegesen hajtogatott pakett stb. (kábítószer csomagolására használják),
- ismeretlen színes tabletták, cukor-darabkák, por, fű stb.,
- injekciós felszerelés, kis üvegcsék, gyógyszeres dobozok stb.,
- szokatlan, a háztartásban nem használt tárgyak (levélmérleg, spirituszégő stb.),
- megégett, megfeketedett kanál, öngyújtó, vatta, cigarettavég stb.,

- kicsavart citromhéjak, citromos flakonok, kockacukor stb.,
- üres vagy kitöltött orvosi vénnyelők,
- napszemüveg feleslegesnek tűnő használatára.

Testi (fizikai) változások:

- beesett, hamuszürke arc, a bőrszíneződése, beesett szemgödör stb.,
- ismeretlen eredetű tüszúrások a testen, véraláfutások stb.,
- a megszokottnál szűkebb vagy tágabb pupillák,
- szájszárazság, orrfolyás,
- étvágytalanság, erős fogyás,
- hirtelen megnő az édességek, édes italok fogyasztása iránti igény,
- túlzott érzékenység a külső ingerekre (fény, hang, fájdalom stb.).

Lelki (pszichikai) változások:

- feldobottság, színes álmok, látomások,
- idegesség, érzékenység, szorongás,
- depresszió, levertség, pesszimista hangulat, kedvetlenség, közöny,
- ok nélküli örömkítőresek,
- túlérzékenység, személyiség- és tudatzavar,
- figyelem és koncentrációs készség zavar, feledékenység,
- indokolatlan fáradtság, gyors kimerülés, teljesítőképesség ingadozása,
- álmatlanság, zavaró álmok, alvászavarok,
- koordinációs zavarok, tér- és időbeli tájékozódás elvesztése,
- túl sok, gyakran összefüggéstelen beszéd, az ítélőképesség zavara,
- indokolatlan félelem- és pánikérzés.

Magatartásbeli változások:

- túlzott költekezés, kölcsönkérés,
- pénz és egyéb értékek eltűnése,
- a tanulmányi eredmény hirtelen romlása,
- a családon belüli kapcsolatok megromlása,
- kritikátlan tervek, cél nélküli „szabadságra” törekvés,
- kiégettség, üresség érzése,
- korábbi, megszokott életmód megváltoztatása,
- illatszerek túlzott használatára,
- beilleszkedési zavarok,
- kimaradozás, iskolakerülés, munkakerülés,
- zárkózottság, új barátok titkolása, elmagányosodás.

Kökény Kálmán
bűnmegelőzési előadó

Dilinkó Gábor
Félünk II.